

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Тэма нумара

БІБЛІЯТЭЧНЫЯ ПРАБЛЕМЫ:

ФАРМАТ КАНФЛІКТУ С. 4 — 5

НАГОДА ДЛЯ АБМЕРКАВАННЯ С. 10 — 11

У свае сем гадоў
Мацвей Равуцкі (на
здымку ён з бацькам
— кіраўніком
культурных
праектаў АТН
Белтэлерадыёкампаніі
Міхасём Равуцкім)
паспявае шмат. Ён
скончыў першы клас
СШ № 4 з музычным
ухілам і падрыхтоўчае
аддзяленне Рэспублі-
канскага каледжа пры
Беларускай дзяржаў-
най акадэміі музыкі
(адначасова па двух
аддзяленнях), паступіў
у другі клас кале-
джа — і працягвае
займацца ў Дзіцячым
музычным тэатры-
студыі пры нашым
Вялікім тэатры. Спэ-
наўшы "пах сцэны",
марыць абуладкаваць
тэатральныя пад-
мошкі дома — для
рэпетыцый і хатніх
пастановак.

С. 7

Фота Ірэны ГУДЗІЕЎСКАЙ

Сёння —
Міжнародны
дзень
абароны
дзяцей

**Я ПАЙДУ Ё СПЕВАКІ!
ХАЙ МЯНЕ НАВУЧАЦЬ!**

Што пакажам
на сёлетнім
"Інтэрмузеі"?
С. 2

Правілы гульні
"новай драмы":
беларуская
версія
С. 6

ДНК —
дамы новай
культуры:
ці наш варыянт?
С. 13

Сувенір
на "Вясновым
букеце":
фотарэпартаж
**перад
дыскусіяй**
С. 12

Касманаўт —
беларус Алег
Навіцкі — пабываў
у майстэрні Івана
Міско і пакінуў
**аўтограф
чытачам "К"...**

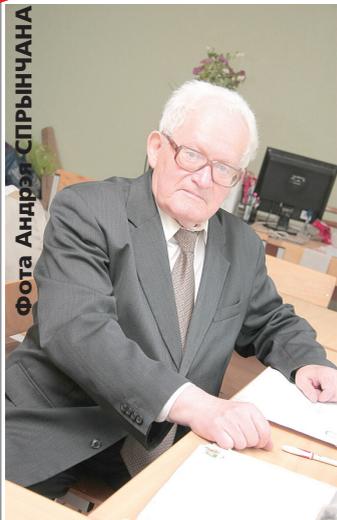
Падрабязнасці чытайце
у наступным нумары.

**"ПАРНІКОВАЕ
ПАДАТКААБКЛАДАННЕ"
І ШАНСОН У АГРАСЯДЗІБЕ?**
С. 11

**З ВІДАМ НА ЗАМЕЖЖА
АБО НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПРАЕКТ**
С. 8 — 9

Фота Юрыя ІВАНОВА

Хто шукае, той...

У цэнтры ўвагі — адукацыйны рэсурс

Больш чым дзвесце музеяў з Расіі і краін СНД, у тым ліку Беларусі, прымуць удзел у фестывалі "Інтэрмузей-2013", які стане самым буйным за сваю пятнаццацігадовую гісторыю. Форум праходзіць у Маскве, у Цэнтральным доме мастака, з 31 мая па 4 чэрвеня, а яго галоўнай тэмай стане "Музей як адукацыйны рэсурс грамадства".

Па традыцыі, у рамках гэтага міжнароднага праекта у музеў ёсць магчымасць прыняць удзел у конкурсе "Інтэрмузей-2013" і па выніках яго атрымаць гранты. Да слова, агульны прывавы фонд конкурсу складзе больш за 3 млн. расійскіх рублёў. Сярод намінацый конкурсу можна вылучыць "Музей на дысклеі", прысвечаную лепшым дасягненням у распрацоўцы праграм для мабільных тэлефонаў, у тым ліку з энсарнымі дысклеямі, праектаў і мультымедыяных праграм, што рэалізуюцца ў Інтэрнэце. У сваю чаргу, журы ў намінацыі "Рэдкі гошць" будзе ацэньваць як разавыя, так і доўгатэрміновыя адукацыйныя праграмы, арыентаваныя на пашырэнне мэжавых аўдыторый, прыцягненне новых наведвальнікаў, найперш — дзяцей да 5 гадоў, моладзі і падлеткаў. Сярод іншых, можна адзначыць такія катэгорыі, як "Музейны канструктар", "Музей для ўсіх", "Адукацыйны цэнтр", "Музей плюс..." ды шэраг іншых.

Незалежна ад занятага месца, думецца, не пакінуць аб'якавымі наведвальнікаў форуму праекты беларускіх музеяў. Так, на фестывалі "Інтэрмузей-2013" Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік прадстаўляе тры адукацыйныя праекты: доўгатэрміновы музейна-адукацыйны праект "Полацк музейны", карэкцыйна-развіваючая праграма для дзяцей дашкольнага ўзросту з праблемамі маўлення, а таксама эксперыментальная музейна-адукацыйная праграма для дзяцей 4-х гадоў "Вучымся глядзець і бачыць, слухаць і чуць".

Тры дні ў Нясвіжы

Напрыканцы чэрвеня ў Нясвіжскім палацава-парковым комплексе пройдзе арт-фэст "Тэатр Уршулі Радзівіл". Ужо ў другі раз колішняя рэзідэнцыя знакамітага роду Радзівілаў на тры дні ператворыцца ў вялікую тэатральную пляцоўку.

Як і летась, агульны гістарычны настрой створыць "Горад майстроў і рамёстваў", дзе госці змогуць пазнаёміцца з традыцыямі беларускай культуры. Распачне арт-форум 28 чэрвеня інтэрактыўны батлеечны спектакль "Міраклі аб Уршулі", які пройдзе ў Тэатральнай зале Нясвіжскага палаца.

"Тэатр Уршулі Радзівіл" прадставіць пастановкі вядучых калектываў краіны. Пледачы пабачаць "Яблычны пірог" Новага драматычнага тэатра,

Узнагарода Радзімы

27 мая Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка падпісаў Указ № 238 "Аб узнагароджанні дзяржаўнымі ўзнагародамі Рэспублікі Беларусь".

Сярод адзначаных Радзімай — і доктар філалогіі, прафесар, спынны знаўца нашай мінуўшчыны, сёння — метадыст аддзела міжнароднай і сацыякультурнай дзейнасці Інстытута культуры Беларусі Адам Мальдзіс. Знакаміты беларусазнаўца атрымаў ордэн Францыска Скарыны.

Віншуем!

У сваю чаргу, Віцебскі абласны краязнаўчы музей дэманструе перавагі праекта "Сонечны свет для ўсіх", які праводзіцца ў рамках адукацыйнага арт-праекта "Здраўнёўская палітра" і разлічаны на навучанне маладых людзей з абмежаванымі магчымасцямі розным відам мастацтва, скіраваны на пашырэнне іх ведаў у краязнаўстве ды мастацтвазнаўстве.

Гасцям форуму будзе цікава даведацца, што на базе Гомельскага абласнога музея ваеннай славы праводзіцца цыкл культурна-адукацыйных праграм пад назвай "Салдаці абавязак", аб'яднаных агульнай ваенна-гістарычнай, патрыятычнай тэматыкай. Пляцоўкай для правядзення адукацыйных мерапрыемстваў служаць плошчы ваенна-гістарычнай экспазіцыі.

Лідскі гісторыка-мастацкі музей прапануе для пераймання вопыту сваю праграму "Скарбніца Лідчыны". Ён праект дазваляе наведвальнікам установы вывучыць традыцыі продкаў. Для эфектыўнага ўспрымання ўсімі катэгорыямі наведвальнікаў распрацаваны розныя віды музейных гульняў, у аснове якіх — музейны прадмет.

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль прадстаўляе выставачна-адукацыйны праект "Класікі беларускага мастацтва", створаны з мэтай далучэння моладзі да каштоўнасцей і дасягненняў айчыннага мастацтва. Унікальнасць праекта ў тым, што наведвальнікі музея, найперш — навучэнцы розных узростаў катэгорый, з'яўляюцца яго актыўнымі ўдзельнікамі поруч з таленавітымі мастакамі і скульптарамі.

І, нарэшце, Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь знаёміць гасцей ды ўдзельнікаў форуму з інтэрактыўнай гульні "Хто шукае, той знайдзе". Ён праект быў распрацаваны на прычыне прыгодніцкіх гарадскіх актыўных гульняў і складаецца з чатырох узроўняў, створаных на базе асобных музейных выставак.

К.А.

харэаграфічную кампазіцыю "Песня пра зубра" Дзяржаўнага ансамбля танца краіны, а таксама камедыю дэль арта "Панталонэ з Вероны" і музычны спектакль "Вандраванне Радзівіла "Сіроткі" ў Італію". Усе пастановкі звязаны з гісторыяй развіцця культуры нашай краіны і традыцыямі яе знакамітых родаў. Акрамя таго, цягам трох дзён будуць праводзіцца выстаўкі работ беларускіх мастакоў ды рамеснікаў, пройдуць розныя гульнявыя, музычныя і танцавальныя праграмы. Усе мерапрыемствы арганізаваны Міністэрствам культуры нашай краіны сумесна з Беларускам дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў.

Завершыцца форум 30 чэрвеня ва ўнутраным дворыку замка спектаклем "Пане Каханку" Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага.

Мы і свет

Абмяркоўваюць і аналізуюць

29 мая ў Азербайджане распачаў работу II Суветны форум па міжкультурным дыялогу.

У Баку сабраліся прэзідэнты і міністры шэрагу краін, кіраўнікі міжнародных арганізацый. У форуме прымае ўдзел міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў. У беларускую дэлегацыю ўвайшлі таксама генеральны дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Уладзімір Грыдзюшка і генеральны дырэктар Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандр Гарбар.

На форуме абмяркоўваюцца праблемы, што замяняюць эфек-

тыўнаму развіццю культурных стасункаў. На парадак дня вынесены сацыяльна-культурныя, палітычныя, эканамічныя і рэлігійныя пытанні.

У праграме — самыя разнастайныя мерапрыемствы: кампанія "Зрабі што-небудзь для культурнай разнастайнасці", уручэнне прэміі "Міжкультурныя інавацыі ў рэгіёне Цэнтральнай Азіі, Чорнага і Міжземнага мораў", канферэнцыі і семінары.

Сёння, 1 чэрвеня, форум завяршае работу.

Наш кар.

Азербайджан — Беларусь: дыялог мастацтваў

Дні культуры Беларусі ў Азербайджане мяркуюцца правесці з 4 па 7 чэрвеня.

Падзея прымеркавана да 20-годдзя ўсталявання дыпламатычных адносін паміж дзяржавамі. Дзеячы нашага мастацтва прадэманструюць лепшыя ўзоры опернага, эстраднага, фота- і кінамастацтва, народнай творчасці. У адкрыцці мерапрыемства прыме ўдзел намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Васіль Чэрнік.

Урачыстае адкрыццё Дзён культуры Беларусі адбудзецца ў Азербайджанскай дзяржаўнай філармоніі, дзе пройдзе наш галаканцэрт. Чакаецца, што ў ім возь-

муць удзел Беларускае дзяржаўнае ансамбль народнай музыкі "Свята", эстрадная спявачка Гюнеш Абасавы, лаўрэат міжнародных конкурсаў, баяніст Уладзіслаў Плігаўка, вядомыя оперныя спевакі Крыскенчыя Стасенка і Міхаіл Пузанаў... Канцэрты адбудуцца не толькі ў Баку, але і ў Мардакяхнах і Хачмазе.

У бакінскай галерэі будзе працаваць выстаўка фотамастацтва Беларускага тэлеграфнага агенцтва. Пройдуць і Дні нашага кіно. Кінацэнтр імя Нізімі прадэманструе анімацыйныя стужкі і мастацкія фільмы "Брэсцкая крэпасць", "Скрасці Бельмандо".

Наш кар.

Малевіч і горад

Творчы праект "Мастак і горад" вяртаецца ў Мінск. Ужо 6 чэрвеня на плошчы Якуба Коласа пад адкрытым небам разгорнецца экспазіцыя рэпрадукцый Казіміра Малевіча.

Праект ладзіцца сацыяльна-эканамічным фондам "Ідэя" пры падтрымцы ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама і Музея сучаснага выяўленчага мастацтва. Арганізатары з дапамогай праекта імкнуцца вывесці мастацтва па-за межы сцен музеяў ды зрабіць яго даступным для ўсіх. Да прыкладу, леташнюю выстаўку, прысвечаную 125-годдзю Марка Шагала, наведваў амаль мільён чалавек! Нездарма пляцоўкай праекта абрана заўсёды людная плошча Якуба Коласа.

Цэнтральнай персонай сёлетняга праекта стане Казімір Малевіч. У імправізаванай выстаўцы пад адкрытым небам будуць прадстаўлены 17 рэпрадукцый работ мастака. Зыходныя слайды былі перададзены Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэяй (Масква) і Дзяржаўным Рускім музеем (Санкт-Пецярбург).

"Цяпло" — Гран-пры, "Брут" — у пітчынгу

"Беларускі відэацэнтр" за некалькі апошніх дзён стаў актыўным ньюсмейкерам.

Так, на Міжнародным фестывалі чорна-белага кіно ў Партугаліі "10 BLACK & WHITE — FESTIVAL INTERNATIONAL AUDIOVISUAL" стужка Віктара Асюка "Цяпло" стала лепшым дакументальным фільмам.

Дырэктар музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталля Шаранговіч пад час прэзентацыі праекта адзначыла, што ў экспазіцыі прадстаўлены карціны розных перыядаў творчага жыцця аўтара: ад імпрэсіянізму да футурызму і супэрматызму. Кожная рэпрадукцыя будзе суправаджацца гісторыяй аб стварэнні карціны, а таксама цытатамі самога майстра, які вядомы, акрамя ўсяго, і як тэрэтык мастацтва.

Падзея будзе аформлена як гарадское свята. Пад час адкрыцця адбудзецца праграма Фестывалю сучаснага мастацтва і авангарднай моды "Мамант".

Акрамя таго, у час праекта "Мастак і горад" запланаваны дзіцячы пленэр у Верхнім горадзе, дзе свой позірк на творчасць майстра прадэманструюць навучэнцы дзіцячых мастацкіх школ і выхаванцы дзіцячых дамоў Мінска і Мінскай вобласці. А ўжо зараз у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выстаўка "Малевіч. Мір формы", на якой экспануюцца работы сучасных мастакоў, што ствараюць свае карціны пад уплывам творчасці знакамітага авангардыста.

У лістападзе на "Newport International Film Festival 2013" у Вялікабрытаніі пакажуць створаныя ў капрадукцыі "Туфлікі", а чарговая частка кінаальманаха, прысвечанага Халакосту, — "Брут" — адабрана для ўдзелу ў пітчынгу Маскоўскага міжнароднага кінафестывалю. Дарэчы, у здымках новай стужкі можа прыняць удзел галівудская актрыса Наталі Портман.

Панарамы і наш "Уздым"

Гэтымі днямі шэраг разнастайных мерапрыемстваў, прысвечаных айчынным культурным, прайшоў за межамі нашай краіны. Так, у сталічным рэгіёне Францыі Іль-дэ-Франс завяршаецца серыя канцэртаў з удзелам Нацыянальнага аркестра Іль-дэ-Франс пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Аляксандра Анісімава.

У польскім Сопаце, у мясцовай Дзяржаўнай мастацкай галерэі адбылося адкрыццё выстаўкі твораў сучаснага беларускага мастацтва. Мерапрыемства арганізавана ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Польшчы пры падтрымцы Культурнага цэнтра Беларусі пры Пасольстве Рэспублікі Беларусь у нашай заходняй суседцы. Ён выставачны праект з'яўляецца адной з найбольш буйных прэзентацый беларускага сучаснага мастацтва ў Польшчы за ўвесь перыяд двухбаковых адносін. У залах Сопацкай галерэі на плошчы ў тысячу квадратных метраў было прадстаўлена звыш 200 работ жывапісу, графікі і скульптуры такіх майстроў, як Ігар Засімовіч, Уладзімір Голуб, Васіль Касцючэнка, Аляксандр Сільвановіч, Валянціна Шоба, ды шэрагу іншых. Выстаўка будзе знаходзіцца ў Сопаце цягам месяца, а пасля накіруецца ў падарожжа па Польшчы, пад час якога наведвае Кашалін, Сувалкі і іншыя гарады.

Тым часам жыхары ды госці Варшавы могуць пазнаёміцца з гісторыяй ды сучаснасцю Мірскага і Нясвіжскага замкаў. У рамках Дзён культуры Беларусі ў Польшчы адбылося адкрыццё двух праектаў, прысвечаных прэзентацыі гэтых унікальных аб'ектаў культурнай і гістарычнай спадчыны Беларусі. Адна з выставак у выглядзе фотопанарамы замкаў Беларусі размешчана на агароджы Батанічнага саду Варшаўскага ўніверсітэта, другая — на стацыянарных планшэтах у гістарычным цэнтры горада: у Кракаўскім праёмцы. Акрамя таго, у Гданьску, у Польскай Балтыйскай філармоніі імя Шапэна, адбыўся канцэрт эстрадна-сімфанічнага аркестра "Універстар" БДУКІМ.

Не знікаеца цікавасць да беларускай культуры і ў рэгіёне Расійскай Федэрацыі. У прыватнасці, у Екацярынбургу ў рамках "Фестывалю моў" прайшла прэзентацыя беларускай мовы, арганізаваная маладзёжным крылом Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Урала". На цэнтральнай пляцоўцы фестывалю ў Музеі гісторыі медыцыны былі прадстаўлены сем моў: беларуская, башкірская, італьянская, іспанская, нямецкая, польская і японская. Нягледзячы на канкурэнцыю, беларускую выстаўку і адукацыйныя лекцыі, арганізаваныя пры падтрымцы аддзялення Пасольства Рэспублікі Беларусь у Екацярынбургу, наведвала больш чым тысяча жыхароў і гасцей Уральскай сталіцы. У якасці бонусу ўсім удзельнікам фестывалю прадставілі ўнікальную магчымасць прасяваць песні на беларускай мове, пакаштаваць стравы нацыянальнай кухні.

Не менш цікавая праграма чакаецца і пад час Дзён славянскай культуры, што з 24 мая па 6 чэрвеня праводзіцца ў Латгальскім рэгіёне Латвіі. Так, 26 мая ў Цэнтры беларускай культуры Беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым" у Даўгаўпілсе адбыўся канцэрт песень на вершы беларускага паэта Латвіі Станіслава Валодзькі. Акрамя таго, у дні форуму Саюз беларусаў Латвіі праводзіць мерапрыемствы, прысвечаныя 10-годдзю стварэння арганізацыі. Сярод іншага, беларускія дыпламаты прынялі ўдзел ва ўрачыстасцях у гарадах Лудза, Краслава і Даўгаўпілс, дзе адбыліся сустрэчы і канцэрты з удзелам творчых калектываў беларускай дыяспары і запрошанага з Беларусі народнага фальклорнага ансамбля "Вербіца" ДК МА3.

К.А.

Слуцкі пояс — у бронзе

На сталічным скульптурным камбінаце набліжаюцца да завяршэння работы над манументальнай пластыкай для Слуцка.

Гэта скульптура ткача, якая будзе стаяць перад прадпрыемствам "Слуцкія паясы", і манументальна-дэкаратыўная кампазіцыя, што ўвасабляе адраджэнне слускага пояса ў якасці нацыянальнага сімвала. Ёй адведзена месца ў зоне адпачынку насупраць прадпрыемства.

Аўтар абедзвюх кампазіцый — Сяргей Гумілеўскі. Ён паведаміў карэспандэнту "К", што рабочая мадэль "Ткача" цалкам гатова, каб рабіць з яе формы для адліўкі скульптуры ў бронзе. Другая кампазіцыя пакуль у працы. Яе архітэктурная прывязка, у прынцыпе, зацверджана, карэктыроўка ж будзе абмеркавана днямі.

На здымках: манументальная пластыка для Слуцка; рабочая мадэль скульптуры "Ткач" і яе аўтар Сяргей Гумілеўскі.

"...Акадэмія" — пра аўтэнтыку

Тэма аўтэнтычнасці як важнаму элементу аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны прысвечана праграма першага этапа XIX Курса Міжнароднай паслядыпломнай летняй школы "Нясвіжская акадэмія", якая працуе ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў.

Рэктар БДУКІМ Юрый Бондар уручае сертыфікат "Нясвіжскай акадэміі" архітэктару Юліі Шахалевіч.

што на вучэбных занятках БДУКІМ можна даволі часта стаць сведкай дыскусіі наконт пытання, што ж з'яўляецца аўтэнтчным мастацтвам, а што — сцэнічным.

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі падкрэсліў вялікую ролю былога рэктара БДУКІМ, а сёння міністра культуры Барыса Святлова, у рэалізацыі гэтага праекта. У сваю чаргу, як адзначыла каардынатар праекта з польскага боку, супрацоўнік Нацыянальнага інстытута спадчыны Лідзія Ключыш, асноўная тэма сёлетняй "Нясвіжскай акадэміі" мае вялікую актуальнасць не толькі для Польшчы і Беларусі, але і для большасці краін све-

ту. З гэтай думкай пагадзіўся і каардынатар з беларускага боку Ігар Гарнак, які падкрэсліў важнасць праекта ды перспектывы, што адкрываюцца для выпускнікоў Акадэміі.

У рамках сёлетняй праграмы беларускія ды польскія спецыялісты прадставілі сваё бачанне асаблівасцей нацыянальнага і міжнароднага заканадаўства ў сферы захавання гісторыка-культурных каштоўнасцей, рэстаўрацыі архітэктурных помнікаў, дзеянняў, скіраваных на захаванне гістарычных руін. Аўтэнтычнасць гістарычнага цэнтра горада разглядалася на прыкладзе старадаўняй сталіцы Рэчы Паспалітай — Кракава. Акрамя таго, пад час практычных заняткаў выкладчыкі і слухачы "Нясвіжскай акадэміі" наведвалі Нясвіж, Гальшаны, Крэва, Баруны, Ракаў, дзе пазнаёміліся з метадыкай рэстаўрацыі іх архітэктурных дамінантаў.

К.А.

Плот у Мінску, які зноў стаў "арт-..."

У Мінску свае "ажылыя карціны" зноў прадставіў мастак Андрэй Смаляк. Гэтым разам сумесна з жонкай Вольгай праект атрымаў экспазіцыйную прастору проста на агароджы сталічнага парку Чалюскінцаў. На банерах — рэпрадукцыі жывапісных выяў пэндзля Смаляка побач з "ажылымі" творамі пры дапамозе стылізаваных фота медыяперсон.

НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГАЕЦА ПАПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 г.

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpresby, www.vk.com/kimpresby і www.twitter.com/kultura_by!

У рэдакцыю "К" звярнуўся Камітэт дзяржаўнага кантролю Гомельскай вобласці з просьбай апублікаваць наступную інфармацыю.

Аб выніках праверкі ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама

Камітэтам дзяржаўнага кантролю вобласці праведзена праверка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама, якой устаноўлены парушэнні заканадаўства ў галіне аховы і ўліку гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Так, пытаннем захавання гісторыка-культурнай спадчыны дзяржавай надаецца асабліва ўвага.

На фінансаванне работ па аднаўленні, рэканструкцыі і рамонтзе гісторыка-культурных каштоўнасцей Гомельскай вобласці з бюджэту за 2007 — 2012 гады выдаткавана 157,1 млрд. руб. Пры гэтым грашовыя сродкі выкарыстоўваюцца не заўсёды эфектыўна.

Так, на выраб праектна-каштарыснай дакументацыі па рэканструкцыі сядзібна-паркавага комплексу XIX ст. у в. Халч Веткаўскага раёна пад гісторыка-этнаграфічны турыстычны комплекс (рэканструкцыя прадугледжана Нацыянальнай праграмай развіцця турызму ў Рэспубліцы Беларусь на 2008 — 2010 гады), у 2005, 2008 — 2010 гадах выдаткавана 324,0 млн. руб. бюджэтных сродкаў. З 2011 года работы па далейшым вырабе праектна-каштарыснай дакументацыі ў сувязі з адсутнасцю фінансавання спынены.

Распачата ў чэрвені 2009 г. рэканструкцыя Дома культуры ў г. Чачэрску па вул. Савецкая, 15 да цэперашняга часу не скончана, асвоена 1,4 млрд. руб. бюджэтных сродкаў. Дом культуры не эксплуатаецца, для завяршэння работ неабходна яшчэ каля 3,0 млрд. руб. Пры нарматыўнай працягласці рэканструкцыі 8 месяцаў, з 2012 года работы па рэканструкцыі не праводзяцца, і на 2013 год сродкі для яе заканчэння не прадугледжаны.

Выяўлены парушэнні артыкула 28 Закона аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь у частцы адсутнасці ахоўных дошак на аб'ектах, якія з'яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі.

Так, адсутнічалі ахоўныя знакі на трох аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны, размешчаных у Гомельскім раёне: Брацкая магіла (1941 — 1944 гады) у в. Пясочная Буда (балансатрымальнік — Грабаўскі сельвыканкам), Брацкая магіла (1943 год) у в. Маркавічы і Брацкая магіла (1943 год) у в. Глыбоцкае (балансатрымальнік — Маркавіцкі сельвыканкам).

На аб'екце Жлобінскага раёна (гарадзішча перыяду ранняга жалезнага веку ў н.п. Стрэшын Жлобінскага раёна (карыстальнік — Стрэшынскі пасялковы выканкам) быў устаноўлены ахоўны знак старога ўзору.

Балансатрымальнікамі (уласнікамі) гісторыка-культурных каштоўнасцей дапускаліся парушэнні патрабаванняў заканадаўства пры правядзенні аднаўленчых і рамонтных работ.

Так, у будынку гісторыка-культурнай каштоўнасці па вул. Камсамольская, 1 уласніка кватэры № 62 грамадзянінам Радухам В.І. у сакавіку — чэрвені 2010 года без дазволу Міністэрства культуры зроблена рэканструкцыя нежылога памяшкання пад гандлёвае памяшканне з арганізацыяй асобнага ўваходу. У цяперашні час гэтае памяшканне выкарыстоўваецца як цэнтр вясельнай моды для арганізацыі гандлю.

Аналагічна, у чэрвені 2012 г. без дазволу Міністэрства культуры Акцябрскім сельскім выканаўчым камітэтам праведзены капітальны рамонт гісторыка-культурнай каштоўнасці "Брацкая магіла" ў в. Акцябр Жлобінскага раёна.

У парушэнне артыкула 53 Закона аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў прадугледжаны месячны тэрмін з моманту пераходу права ўласнасці ў жылых дамах г. Гомеля, якія з'яўляюцца гісторыка-культурнай каштоўнасцю (пр. Леніна, 51, вул. Савецкая, 21 і інш.), уласнікамі кватэр не заключаліся ахоўныя абавязкі.

Без дазволу Гомельскага гарвыканкама, афармленняў пашпартаў сродкаў вонкавай рэкламы і заключэння дагавораў ва ўстаноўленым парадку ў г. Гомелі 9 юрыдычнымі асобамі (ПГУП "Тэндэнцыя", ТАА "Камп'ютар-Плаза Рытэйл", ПГУП "Камп'ютэкс", ТДА "Грынвэй", ТДА "Трэвалэнт", ТАА "Оптыкруп", ПГУП "Красуна люкс", ТДА "Рэбус", ПГУП "Эканомбізнес") была размешчана вонкавая рэклама на аб'ектах, што з'яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі.

У Гомельскай вобласці з 2007 года юрыдычнымі і фізічнымі асобамі, індывідуальнымі прадпрымальнікамі, дзейнасць якіх аказвала непасрэднае ўздзеянне на гісторыка-культурныя каштоўнасці, не рабіліся адлічэнні ў фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, іх поўны ўлік ва ўпраўленні культуры адсутнічаў.

Са студзеня 2012 года аддзелам культуры Веткаўскага райвыканкама не аформлены ва ўстаноўленым парадку прававызначальныя дакументы, не праведзена ацэнка былога сядзібнага дома ў н.п. Рэчкі Веткаўскага раёна.

Аналагічна, не аформлены ва ўстаноўленым парадку прававызначальныя дакументы і не праведзена ацэнка Барысаўшчанскім сельвыканкам фрагментаў былой сядзібы "Барысаўшчына" ў н.п. Барысаўшчына Хойніцкага раёна, Стрэлічэўскім сельвыканкам — фрагментаў ансамбля былой сядзібы ў н.п. Рудакоў Хойніцкага раёна. Барбаравіцкім сельвыканкам не праведзена ацэнка кошту фрагментаў сядзібна-паркавага комплексу XIX стагоддзя ў Мазырскім раёне.

Вынікі праверкі плануецца разгледзець на калегіі Камітэта вобласці.

Названы пераможцы

Падведзены вынікі рэспубліканскага спаборніцтва на лепшую работу па арганізацыі канцэртнага і тэатральнага абслугоўвання сельскага насельніцтва за 2012 год.

Калегія Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь вырашыла прызнаць пераможцамі:

Магілёўскую вобласць (начальнік упраўлення культуры аблвыканкама — А.Сінкавец), якая заняла I месца ў намінацыях "Лепшая вобласць па арганізацыі канцэртнага і тэатральнага абслугоўвання сельскага насельніцтва" (прэмія — 100 млн. рублёў) і "Лепшая вобласць па арганізацыі канцэртнага і тэатральнага абслугоўвання сельскага насельніцтва

тва тэатрамі і канцэртнымі арганізацыямі" (прэмія — 35 млн. рублёў); Гомельскую вобласць (першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры аблвыканкама — В.Антоненка), якая перамагла ў намінацыі "Лепшая вобласць па арганізацыі канцэртнага і тэатральнага абслугоўвання сельскага насельніцтва клубнымі ўстановамі" (прэмія — 35 млн. рублёў);

Беларускую дзяржаўную філармонію (генеральны дырэктар — А.Гарбар), якая перамагла ў намінацыі "Лепшая канцэртная арганізацыя (тэатр), падпарадкаваная Міністэрству культуры, па канцэртным (тэатральным) абслугоўванні сельскага насельніцтва" (прэмія — 20 млн. рублёў).

Наш. кар.

Тэхналогія запіхвання селядцоў

На сённяшні дзень бібліятэка месціцца ў сценах РДК па вуліцы Ільіча, што ў Навабеліцкім раёне Гомеля, на левым беразе Сожа. Калі верыць старажылам, такі варыянт ад пачатку разглядаўся ў якасці часовага — ды, як сцяварджае небезвядома прымаўка... Карацей, жыццё ў "прымаках" ды ў непрыстасаваных памяшканнях зацягнулася больш чым на сорок гадоў!

Суседзяў у бібліятэкі шмат: гэта і ўвесь апарат аддзела культуры, і Раённы метадычны цэнтр, і, уласна, творчая "начынка" ДК, у якім гуртуецца больш за 20 калектываў. Зірнуўшы звонку на невялічкі двухпавярховы будынак, нават дзіву даешся, што пад яго дах улезла столькі структураў.

Пра тое, што пераезд падобны да пажару, вядома даўно, але ж гэты выпадак усё адно выбіваецца са звыклай каляіны. Пасля таго, як аддзел культуры Гомельскага райвыканкама прыняў рашэнне перасяліць падпарадкаваную яму Цэнтральную раённую бібліятэку з Гомеля ў Дом культуры аграгарадка "Бярозкі", разгарэўся сапраўдны скандал. Калектыву ЦРБ амаль у поўным складзе выказаў гатоўнасць звольніцца ў знак пратэсту, але папярэдне скіраваў пісьмовы зварот да міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова. Яго копія была адрасавана і рэдакцыі "К".

"Калі рашэнне аб пераводзе Раённай цэнтральнай бібліятэкі з Раённага дома культуры ў сельскую мясцовасць усё-такі будзе прынята, гэта прывядзе да рэальнага развалу ўсёй зладжанай сістэмы бібліятэчнага абслугоўвання Гомельскага раёна, якая была напрацавана цягам многіх гадоў, уключаючы і цяжкія паваянныя гады", — перакананы калектыву установы.

Натуральна, такі зварот не мог быць праігнараваны, і карэспандэнт "К" выправіўся з камандзіроўкай у Гомель, каб паспрабаваць разабрацца ў гэтай няпростай сітуацыі.

с і т у а ц ы я

тэрыторыі Навабеліцкага раёна для захавання асноўных паказчыкаў дзейнасці сістэмы".

Па словах Аксаны Хімакавай, такая магчымасць ужо разглядалася неаднойчы. Неяк на даляглядзе нават замаеячы перспектывы будынак, аднак... У выніку аддзелу культуры тыя плошчы не дасталіся. І менавіта з дадзенай прычыны ўжо некалькі гадоў таму разглядаўся "загарадны" варыянт. Раней гэта быў пасёлак Урыцкае, і на рамонты ды набыццё мэблі раённыя ўлады ўжо намерыліся выдаткаваць немалыя сродкі. Але потым у выніку эканамічных цяжкасцей тыя грошы да аддзела культуры так і не дайшлі, а запланаваны пад бібліятэку плошчы заняла іншая арганізацыя.

Супрацоўнікі ЦРБ былі абураны і тым, што, паводле іхніх слоў, работнікаў "паставілі перад фак-

Без пяці хвілін усюкраіна

Назваць Бярозкі сямом язык неяк не паварочваецца. Хутчэй, гэта прадмесце. Тыя некалькі кіламетраў, што аддзяляюць аграгарадок ад рысы Гомеля, ушчэнт будаваны: уздоўж трасы няспынна цягнуцца дамы, прадпрыемствы, розныя ўстановы... Самі Бярозкі нібыта растварыліся ў цэлай агламерацыі паселішчаў, агульнае насельніцтва якіх — каля дзесяці тысяч чалавек! Большасць "вяскоўцаў" жыве ў шматпавярховых з усімі выгодамі, і толькі грады замест палісаднікаў нагадваюць, што ты ўсё ж не ў горадзе.

Дом культуры ў Бярозках быў здадзены ўжо ў 1993 годзе, але ж праектаваўся ён у тыя часы, калі да справы падыходзілі з размахам, не надта беручы пад увагу розныя практычныя дробязі кшталту эканоміі "камуналкі" ды выдаткаў на рамонты. Натуральна, зараз такія гмахі зрабіліся сапраўдным галаўным болам для аддзелаў культуры: кінуць не кінеш, а ўтрымліваць — складана. Вось і да гэтай установы пастаянна ўзнікала пытанні адносна эфектыўнасці выкарыстання плошчаў...

відаць, што падтрымліваць такую вялізную "гаспадарку" ў ідэальным стане было складана, ды і матывацыі бракавала.

Па словах Людмілы Арэхавай, рамонты тут робіцца пазтапна, па меры сіл, але — амаль няспынна. Прыкладам, не так даўно замянілі ўваходныя дзверы, давялі да ладу санвузлы, цяпер дайшла чарга і да дыскатэчнай залы... Нярэдка ў якасці "працоўных рэсурсаў" выступаюць тыя ж самыя супрацоўніцы ўстановы, ды і мясцовае прадпрыемства часам аказвае спонсарскую падтрымку — не грашыма, але рукамі ды матэрыяламі.

Як адзначыла Аксана Хімакава, сямі-такі рамонты ўжо ў наступныя месяцы будзе зроблены і ў тых памяшканнях, якія перадаюцца ЦРБ. Пэўная іх частка такіх тэрміновых захадаў і не патрабуе. Перадусім гэта — тая сельская бібліятэка, што ўжо функцыянуе ў Бярозках ды мае нават лепшыя ўмовы, чым "галаўная ўстанова", у якую, паводле планаў аддзела культуры, павінна ўліцца.

У дадатак да чытальнай залы, ЦРБ мае атрымаць некалькі даволі прасторных памяшканняў кабінетнага тыпу, прыдатных таксама

Расколіна капітальнага недаверу.

Чаму пераезд бібліятэкараў з "камуналкі" ў Нью-Гомель нікога не ўзрадаваў?

Насамрэч, сакрэт тут такі ж просты, як і тэхналогія запіхвання селядцоў у бочку: жудаснае цясноце. У невялічкіх кабінетах сталы стаяць літаральна ўсутыч, памяшканняў для рэпетыцый хранічна бракуе, і таму апошнія ладзяцца нават у фае...

Кожны сантыметр кубічны бібліятэчнай прасторы таксама выкарыстаны з максімальнай эфектыўнасцю. Нават здзіўляешся, як гэта чытачам ды самім супрацоўнікам удаецца штораз праціскацца паміж стэлажамі ды стэндамі. Месца для нашай сустрэчы з калектывам у імправізаванай чытальні фізічна бракавала. Яе плошча — ажно 50 "квадратаў", прычым ладную частку займаюць не людзі, а кнігі. Таму нам давлялося перамясціцца ў камерную залу ДК — дарэчы, адзіную яго пляцоўку, дзе можна зладзіць хоць якое мерапрыемства, ці то вечарына, ці то семінар, ці то шлюбная цырымонія.

Варта адзначыць, што большую частку аб'ёму будынка займае глядзельная зала на 600 месцаў. Дырэктар ДК Уладзімір Крышталёў згадвае тыя часы, калі яна лічылася адной з найпапулярных у горадзе і ў ёй выступалі "Песняры" ды "Синяя птушка". Але... "Няма таго, што раньш было". Гады тры таму, непасрэдна пад час мерапрыемства, узнікла праблема з праводкай, і з таго часу зала выкарыстоўваецца выключна ў якасці склада. Яно і не дзіва: будынак паўстаў у далёкім 1970-м, і з таго часу ніякіх сур'ёзных рамонтных умяшальніцтваў не зведаў.

прагучалі з іх вуснаў на адрас калег ды суседзяў, наводзілі на думку, што вядомае выслоўе "У цеснаце, ды не ў крыўдзе" да гэтага выпадку мала дапасоўваецца. Нездарма ж класік казаў: жыллёвае пытанне псуе чалавека...

Без сумневу, адзінае слушнае рашэнне ў дадзеным выпадку — гэта рассяліць "камуналку" па асобных больш-менш добраўпарадкаваных "кватэрах". Тым больш, у той жа бібліятэцы і блізка не забяспечваюцца абумоўленыя нарматыўнымі актамі прапарцыйныя суадносіны паміж прасторай, кнігамі і чытачамі.

Па словах намесніка дырэктара ЦРБ Евы Дударга, больш за ўсё калектыву абурыў той факт, што ім загадалі вызваліць плошчы пад кабінеты супрацоўнікаў аддзела культуры, ідэалогіі і маладзёжнай палітыкі, які неўзабаве будзе створаны ў раёне. Аднак Аксана Хімакава паведаміла, што вызваленыя памяшканні маюць выкарыстоўвацца зусім іншым чынам: для патрэб ДК і метадычнага цэнтра. Ды і перасяленне бібліятэкі ніяк не звязана з рэарганізацыяй уладных структураў: яно планавалася ўжо даўно.

Зрэшты, "бунтарскі" калектыву прынцыпова не супраць перасялення. Але... У сваім звароце ён зазначае: "Калі пытанне аб пераводзе бібліятэкі паўстала так востра, просім разгледзець магчымасць размяшчэння бібліятэкі на

там", не параіўшыся адносна пераезду ды нават не патлумачыўшы дэталёва сітуацыю. І адбылося тое тады, калі ўсё ўжо было вырашана.

— І сапраўды, я асабліва не ўзнімала гэтае пытанне да той пары, пакуль у нас не з'явіліся рэальныя сродкі для правядзення рамонту, — тлумачыць Аксана Хімакава. — Бо ўжо меўся пэўны досвед, калі планы раптоўна змяніліся. Але ж пра поўную неспадзяванку казаць не выпадае: паўтаруся, гаворка пра пераезд вялася ўжо не адзін год...

Менавіта ў выніку гэтых "мытарстваў" — ізноў жа, па словах Аксаны Хімакавай, — сёлета і з'явілася ідэя пераводу бібліятэкі ў аграгарадок "Бярозкі". Вырасьці туды выправіцца, каб на свае вочы ўбачыць, што ж прапануюць супрацоўнікам ЦРБ.

Зрэшты, не прастойваюць яны і сёння. Як распавяла дырэктар СДК Людміла Арэхава, у гэтых сценах жыве 14 клубных аб'яднанняў.

— Адрываю тыя памяшканні ад сэрца! — жартам прызналася яна. — Бо цяпер нам давядзецца зрабіць шчыльныя графікі работы. Але я разумею, што наша суседства з ЦРБ пойдзе на карысць людзям: разам мы здолеем рабіць куды больш цікавыя ды яркія мерапрыемствы, адкрыюцца новыя магчымасці і перспектывы... Пакуль у ДК працуе на стаўку ўсяго некалькі "творчых адзінак", а калі з'явіцца яшчэ 17 супрацоўнікаў бібліятэкі — гэта будзе зусім іншае жыццё!..

Звонку той гмах выглядае даволі дагледжаным: ля фасада радуюць вока клумбачкі, створаныя, пераважна, стараннямі супрацоўнікаў ДК. А вось унутры... Па ўсім

і для гурткавай работы. На сцяне аднаго з іх добра праглядаецца трэшчына. Дырэктар ДК сцяварджае, што яна праходзіць толькі па тынкоўцы, бо "капітальных" праблем гэты яшчэ даволі малады будынак пакуль не зведаў. А вось супрацоўнікі бібліятэкі мяркуюць, што ўсё куды сур'ёзней. Зрэшты, няхай тут вырашаюць эксперты...

Першая чарга рамонту прадугледжвае замену сталяркі і асвятлення ды наладжванне сістэмы ацяплення. Па словах Аксаны Хімакавай, калі будуць сродкі, ужо ўвосень плануецца прадоўжыць работы, а таксама набыць для бібліятэкі новую мэблю, бо пакуль грошай на гэта няма, і на першых парах давядзецца задавальняцца старой.

Адно з перададзеных ЦРБ памяшканняў сёння задзейнічана пад этнаграфічны куток — да сло-

ва, вельмі неблагі. Як зазначыла Людміла Арэхава, калі ўзнікне такая патрэба, для экспанатаў можна будзе знайсці іншае месца, хача... Як падаецца, не будуць яны лішнія і ў прасторы бібліятэкі, тым больш, калі яна размешчана ў такім урбанізаваным асяроддзі.

Тое, што горад рана ці позна сюды дабярэцца, ні ў каго не выклікае сумневаў. Гадзіны таму былі агучаны грандыёзныя планы па пераўтварэнні Бярозак у Нью-Гомель — не проста чарговы "спальнік", а сапраўдны мікрараён XXI стагоддзя з усёй належнай інфраструктурай, уключна нават з пешаходнай ву-

скардзяца, што дабірацца ў Бярозкі ім будзе вельмі складана. Тым больш, адлегласці ў Гомельскім раёне — вялікія, і, улічваючы расклад транспарту, на такое падарожжа можа і дня не хапіць.

Парыруючы гэты аргумент, першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка адзначыла, што падобныя выправы "з перыферыі ў цэнтр" і не павінны быць частымі — хіба, можа, раз у квартал. На яе думку, куды больш прадуктыўным з'яўляецца іншы фармат метадычнай дапамогі: калі супрацоўнік ЦРБ сам едзе ў канкрэтную ўстанову. І паколькі

На думку супрацоўнікаў бібліятэкі, вельмі важна, каб усе цэнтральныя культурна-адукацыйныя раёны былі сканцэнтраваны пад адным дахам. Тады работнік культуры з вёскі можа вырашыць многія свае пытанні за адзін прыезд, завітаўшы і ў ЦРБ, і, скажам, у бухгалтэрыю.

— Я ўвогуле здзіўляюся: ня ўжо тым людзям, якія кіруюць культурай, больш не патрэбна мець пад сваім дахам бібліятэку? — кажа найстарэйшая супрацоўніца ўстановы Галіна Шведава, чалавек з вялікім досведам і паважным паслужным спісам. — Бо ў тыя часы, калі я сама займала кіраўнічыя пасады, без гэтай скарбонкі ведаў было ніяк не абысціся...

Тут сапраўды не паспрачаешся, аднак... Той варыянт "камуналкі", які існуе цяпер, — гэта, пагадзіцеся, не варыянт. А чакаць, што праблема вырашыцца з дапамогай нейкіх супердарагіх архітэктурна-будаўнічых захадаў, у сённяшніх варунках наўрад ці выпадае.

Яшчэ адной прычынай крыўданання стала тое, што ўмовы іншых жыхароў "камуналкі" было вырашана палепшыць менавіта за кошт бібліятэкі: яна нібыта апынулася "крайняй", самым слабым звяном сістэмы.

— На маю думку, бібліятэка — гэта самастойны арганізм, які цалкам можа будаваць сваю работу і без суседства з аддзелам культу-

— Я наведваю гэтую бібліятэку перадусім таму, што яе супрацоўнікі вельмі ўважліва ставяцца да патрэб карыстальнікаў, заўсёды нам дапамагаюць, — кажа Леанід Муштэнка, які прадставіўся пастаянным чытачом ЦРБ. — Не ведаю, ці знойдзем мы усё патрэбнае ў суседніх установах... І мяне папраўдзе абурала, што ў дадзеным выпадку наша меркаванне зусім не ўлічвалася пад час прыняцця рашэння...

Супрацоўнікі ЦРБ аднадушна перакананы, што пераезд адразу шматкроць скараціць колькасць карыстальнікаў апошняй: прыкладам, цяперашняя сельская бібліятэка ў Бярозках мае ўсяго 700 чытачоў. Адпаведна, перад калектывам узнікае рызыка не выканаць кантрольныя паказчыкі — ды, як вынік, перамясціцца з трэцяй групы аплаты працы ў чацвёртую.

Да таго ж, спецыфічная "разыначка" працы ЦРБ заключаецца ў падтрымцы літаратурнага руху ў Гомелі ды раёне. Пад дахам установы ўжо які год дзейнічае аб'яднанне "Пралеска", якое рэгулярна ладзіць свае імпрэзы. Лішне нават казаць, што справа гэтая ў наш век — надзвычай важная. І, як адзначыла кіраўнік аб'яднання Ева Дударга, перанесці ЦРБ у Бярозкі не атрымаецца: ніхто з твораў або публікі так далёка не паедзе.

У сваю чаргу, Вольга Антоненка пераканана, што новыя ўмовы дазваляць супрацоўнікам біблі-

ка. — Але як мне туды трапіць, калі я таксама працую да шасці? Ці бібліятэка — толькі для пенсіянераў?..

Натуральна, абедзве пазіцыі — аптымістычная ды фаталістычная — гэта не больш чым прагнозы. Іх можа пацвердзіць альбо абвергнуць толькі само жыццё. Запытай у Вольгі Антоненка, ці маюць шанец новыя — смелыя ды цікавыя — праекты ЦРБ атрымаць адрасную фінансавую падтрымку ўпраўлення культуры, і адказ быў станоўчы.

Якім чынам найверагодней вырашыцца гэтая канфліктная сітуацыя, можна прагназаваць ужо сёння. Кіраўніцтва ўпраўлення і аддзела не пойдзе на істотныя кампрамісы, бо пераканана, што ў дадзеным выпадку мае рацыю. Адпаведна, сфарміраваны гадамі калектыў бібліятэкі апынецца "на ўзбочыне".

Па словах Вольгі Антоненка, не будзе вялікай праблемы арганізаваць яго з нуля: ахвотныя знойдуцца. Праблема зусім у іншым: менавіта ў чалавечым фактары. Ці ж можна з такой лёгкасцю марнаваць назапашаны за гады досвед, а таксама і добрыя памкненні? Тым больш, і Вольга Антоненка і Аксана Хімакова адгукаліся пра даробкі калектыву бібліятэкі ў цэлым вельмі прыязна.

Магчыма, пераадоленне канфлікту палягае менавіта ў цэлай сістэме нейкіх дробных кампрамісаў, у пошуку канкрэтных спосабаў вырашэння канкрэтных праблем? Прыкладам, літаратурныя сустрэчы можна ж арганізаваць і на адной з гарадскіх пляцовак. Альбо можна перадаць адданы чытачоў ЦРБ "з рук у рукі" гарадской установе, папярэдне запытаўшы пра іх пажаданні.

Іншымі словамі, сабрацца разам ды стварыць нейкі "антыкрызісны план" дзейна, які задавальняў бы ўсе тры бакі: кіраўніцтва, калектыў і карыстальнікаў. Але, у кожным разе, для таго, каб дасягнуць паразумення, трэба, перадусім, мець такое жаданне.

Высвятляючы пазіцыі бакоў канфлікту, настаяў на тым, каб нашы сустрэчы адбываліся паасобку. Ды, як выявілася, у гэтым была мая памылка, бо часта інфармацыя з дзвюх крыніц была супярэчлівай нават чыста факталагічна. Прыкладам, аддзел культуры сцвярджае, што ў Бярозках плошчы бібліятэкі складаць больш чым 280 квадратных метраў — замест цяперашніх 115-і. Аднак, паводле падлікаў саміх супрацоўнікаў, пашырэнне будзе зусім нязначным: усяго на некалькі дзясяткаў "квадратаў".

Рулеткі з сабой у мяне не было, дый не ў маёй кампетэнцыі выступаць арбітрам у дадзеных пытаннях. Але самі падобныя разыходжанні — яўны сімптом таго, што расколіна паміж работнікамі культуры раёна мае ўжо далёка не "касметычны" характар. Хача месцяцца яны літаральна ўсутыч — на адным калідоры, падлогу якога накрывае "ўспушаны" лінолеум.

Адна з прычын такой сітуацыі — відавочны недавер супрацоўнікаў бібліятэкі да ўсіх абцягненняў "зверху": знайсці сродкі, зрабіць рамонт, забяспечыць умовы і г. д. Што тут скажаш? Гэтае пачуццё мае пэўныя падставы... Бо прывядзенне ў адэкватны свайму часу стан устаноў культуры Гомельскага раёна і сапраўды істотна зацягнулася. Таму і метады "цэментавання" такіх "расколін" таксама відавочны.

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны
карэспандэнт
**Мінск — Гомель — Гомельскі
раён — Мінск**

Адна з прычын, па якой супрацоўнікі бібліятэкі не пагадзіліся з перамяшчэннем, — транспартныя праблемы. Але значна больш увагі яны надавалі іншаму: пасля перасялення за гарадскую рысу ўстанове будзе праблематычна выконваць функцыю метацэнтра для сарака бібліятэк раёна. Маўляў, сельскія бібліятэкары ўжо сёння скардзяцца, што дабірацца ў Бярозкі ім будзе складана. Парыруючы гэты аргумент, Вольга Антоненка адзначыла, што выправы "з перыферыі ў цэнтр" і не павінны быць частымі — хіба, можа, раз у квартал. На яе думку, куды больш прадуктыўным з'яўляецца іншы фармат дапамогі: калі супрацоўнік ЦРБ сам едзе ў канкрэтную ўстанову.

Якім будзе "цэмент" для Гомельскай ЦРБ?

ліцай. Перспектыўны рост населенства — да 200 тысяч чалавек!

А вось самі бярозкаўцы не надта імкнуча стаяць гамяльчанамі. Кемлівы розум бачыць у "памежным" статусе пэўную выгаду. Прыкладам, аклады супрацоўнікаў бібліятэкі ў выпадку іх перасялення меліся вырасці на 20%: Бярозкі лічацца сельскай мясцовасцю. Аднак такі бонус нікога не ўзрадаваў...

Самастойны арганізм

Адна з прычын, па якой супрацоўнікі бібліятэкі не пагадзіліся з перамяшчэннем, — транспартныя праблемы. І сапраўды: штотдзённы маршрут кожнага з іх зойме прыблізна на паўгадзіны больш у адзін бок, што асабліва прыкра для тых, хто раней хадзіў на працу пешкі, бо жыві паблізу (а такіх, як выявілася, — ці не большая частка калектыву).

З іншага боку, дабрацца ў Бярозкі з Гомеля не надта складана: туды "дабіваюць" гарадскія маршруты. На прыпынак, размешчаны за некалькі сотняў метраў ад ДК, аўтобусы прыбываюць кожныя 10 — 15 хвілін, а прамежкі ў іх раскладзе паспяхова запаўняюць маршрутка.

Але значна больш увагі супрацоўнікі бібліятэкі надавалі іншаму аспекту. Паводле іх слоў, пасля перасялення за гарадскую рысу ўстанове будзе праблематычна выконваць сваю найважнейшую функцыю метадычнага цэнтра для сарака бібліятэк раёна. Маўляў, сельскія бібліятэкары ўжо сёння

выпраўляцца ў шлях ён можа не з Бярозак, а непасрэдна са сваёй гомельскай кватэры, тут транспартная праблема ўвогуле ні пры чым.

Супрацоўнікі ЦРБ закранулі і пытанне дастаўкі новых паступленняў: маўляў, сельскім бібліятэкарам нярэдка даводзіцца цягаць тыя стосы, бы кніганосам... Як паведаміла Аксана Хімакова, свайго транспарту ў аддзеле культуры не бракуе, а параўнальна нядаўна да антыкварнага "Любліна" далучыўся і навуцкі "МАЗ" ажно на 20 месцаў. Толькі вось... ён ужо патрабуе рамонт, а са сродкамі на гэтую справу — замінка. Таму і часова прастойвае. Але — менавіта часова!

Увогуле, пытанне аптымальнага размяшчэння "галаўной" раённай бібліятэкі пры адсутнасці раённага цэнтра адназначнага адказа пакуль не мае. Вось і ў маштабах краіны "меркаванні падзяліліся". У Брэсцкім, Мінскім ды Магілёўскім раёнах такія ўстановы знаходзяцца ў блізкіх да "сталіцы" аграгарадкаў. У Гродзенскім і Віцебскім — непасрэдна ў абласных цэнтрах.

— На маю думку, раённай бібліятэцы самае месца менавіта ў раёне, бліжэй да сваёй непасрэднай аўдыторыі, — кажа Вольга Антоненка. — Бо Гомель і без таго мае дастаткова ўстаноў культуры, але за яго межамі — лічы, неўзараная ніва. Таму я ўпэўнена, што дасведчаны і адданы калектыў нашай ЦРБ здатны шмат зрабіць для культурнага развіцця тых жа Бярозак. А таксама і ўключыць у сферу свайго абслугоўвання бальніцу, прадпрыемствы, бліжэйшыя населеныя пункты...

Якім чынам найверагодней вырашыцца гэтая канфліктная сітуацыя, можна прагназаваць ужо сёння. Кіраўніцтва ўпраўлення і аддзела не пойдзе на істотныя кампрамісы, бо пераканана, што ў дадзеным выпадку мае рацыю. Адпаведна, сфарміраваны гадамі калектыў бібліятэкі апынецца "на ўзбочыне". Па словах Вольгі Антоненка, не будзе вялікай праблемы арганізаваць яго з нуля: ахвотныя знойдуцца. Праблема зусім у іншым: менавіта ў чалавечым фактары. Ці ж можна з такой лёгкасцю марнаваць назапашаны за гады досвед, а таксама і добрыя памкненні? Тым больш, і Вольга Антоненка, і Аксана Хімакова адгукаліся пра даробкі калектыву бібліятэкі ў цэлым вельмі прыязна.

ры, — кажа Аксана Хімакова, — у адрозненне, напрыклад, ад метадычнага цэнтра, не кажучы ўжо пра складаныя часткі апарата самога аддзела...

Бадай, самы важкі "аргумент" супраць пераезду — гэта непасрэдна карыстальнікі бібліятэкі, агулам амаль тры тысячы чалавек. На сёння большасць з іх жыве менавіта ў Навабеліцы. Здавалася б, той раён забяспечаны іншымі, гарадскімі бібліятэкамі — іх там дзве (прычым адна — літаральна за два крокі ад ЦРБ) плюс дзіцячая. Але, зразумела, стасункі паміж чытачом ды бібліятэкарам зусім не такія, як паміж касірам ды пакупніком супермаркета, — нярэдка яны становяцца бадай асабістымі. Асабліва ў тым выпадку, калі гутарка вядзецца пра людзей старых або нямоглых, якім кнігі дастаўляюцца на дом. Дый не толькі...

ятэкі рэалізаваць і новыя праекты. Напрыклад, звязаныя з аўтаматызацыяй, правесці якую ў сённяшніх варунках проста немагчыма. Што ж да скарачэння колькасці чытачоў... Тут, на думку кіраўніка, хвалявацца не выпадае: пры належна арганізаванай працы бібліятэка зможа стаць запатрабаванай і па іншым адрасе. Тым больш, пэўныя прагнозы адносна магчымасці выканання паказчыкаў ужо былі зроблены экспертамі з абласной бібліятэкі: паводле іх меркавання, пераезд хача і прывядзе да пэўнай пераарыентацыі працы, але ў далейшым не павінен стаць непераадольнай перашкодай для выканання даведзеных паказчыкаў. У той самы час, у значнай меры гэта будзе залежаць і ад калектыву бібліятэкі.

— Мяне здзіўліў графік работы гэтай установы: толькі да шостага вечара! — кажа Вольга Антонен-

Новы праект "Сезон беларускай драматургіі" ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага, праект "Пяць вечароў" у Цэнтры эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў... Ужо толькі гэтыя дзве ініцыятывы, што ладзяцца зараз, мусяць прыцягнуць увагу да тэатральнай прасторы. А калі больш дакладна — да сучаснай беларускай драматургіі і беларускай "новай драмы", феномен якой прызнаны нашымі суседзямі, але чамусьці з пэўным сумневам успрымаецца да гэтай пары намі самімі. Магчыма, таму, што, нягледзячы на значны тэрмін яе існавання, мы так і не здолелі як след з ёй пазнаёміцца?

У якой сістэме каардынат знаходзіцца сёння сучасная беларуская драматургія? "К" звярнулася з такім пытаннем да драматурга, прадстаўніка беларускай "новай драмы" Мікалая РУДКОЎСКАГА. Сёння яго п'есы ставяць у Расіі, Польшчы, Латвіі, Італіі, ЗША і, канешне ж, — у Беларусі. Ягоны твор "Дажыць да прэм'еры" можна ўбачыць у рэжысуры Паўла Харланчука-Южакова ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. Мастацкі кіраўнік Горкаўскага тэатра Сяргей Кавальчык замовіў яму інсцэніроўку рамана Ф.Дастаеўскага "Бесы", якую, дарэчы, мы і ўбачым у рамках таго самага "Сезона беларускай драматургіі"... Гэта — сёння. Аднак калісьці, не так і даўно, для таго, каб яго драматургічныя творы былі заўважаны, Мікалай быў вымушаны сам паставіць уласную п'есу на сцэне аднаго з тэатраў...

"Каб не ажыятаж з боку Расіі..."

— Мікалай, сёння вашы творы ў Беларусі становяцца ўсё больш і больш запатрабаванымі. На мінулым тыдні я мела магчымасць паглядзець "Дажыць да прэм'еры" ў РТБД. Ведаю, што наперадзе — спектакль па новай п'есе "Радзіцельніца" ў "Карняг-тэатры", тая ж прэм'ера — у рамках "Сезона..." у Горкаўскім... Ці пачуваецца вы сёння сябе рэалізаваным драматургам? Ці можна сказаць, абапіраючыся на ваш прыклад, што стаўленне да сучаснай беларускай драматургіі ў нас змянілася?

— З аднаго боку, сказаць, што я не рэалізаваўся, — гэта глупства. Калі мае творы ставяць у Расіі і Еўропе, ідуць публікацыі — немагчыма не адзначыць гэтых зрухаў. З іншага ж, мне падаецца, што, каб не было такой цікавасці да беларускай драматургіі з боку нашых суседзяў — у прыватнасці, той жа Расіі, — у нас нічога не змянілася б. На жаль, у Беларусі ўсё адбываецца вельмі марудна. Часам нават узнікае адчуванне, што сучасныя беларускія драматургі для айчыннага тэатра — гэта вялікі галаўны боль і праблема. З імі трэба нешта рабіць: публікаваць, ставіць, плаціць аўтарскія... Зразумела, лягчэй і прасцей паставіць класікаў: яны нічога не патрабуюць. Магчыма, я кажу занадта жорстка, але, лічу, каб не гэты ажыятаж з боку Расіі, то ў нас нічога не атрымалася б.

— Ведаю, што па п'есе "Дажыць да прэм'еры" зараз ідзе спектакль і ў Томскім абласным тэатры драмы...

— Так. І цікава, што для Томска я зрабіў другую рэдакцыю п'есы, адаптаваную акурат для расійскага гледача: першы варыянт у Расіі, уявіце, не "прыжыўся". "Мы не разумеем матывіроўку ўчынкаў герояў, — сказаў мне расійскі прадзюсар. — Ваша п'еса — "занадта" беларуская". Давялося перапісаць. Так я пераканаўся ў наступным: хоць мы і рускамоўнае пакаленне XXI стагоддзя, усё ж — беларусы. Аказваецца, не мова фарміруе свядомасць і культуру (ці не толькі яна), а — месца жыццядзяння.

— Якая рэдакцыя вам бліжэй? — Вядома, арыгінальная. Яна пісалася акурат для Беларусі, і для мяне важна, каб гэты варыянт быў пастаўлены тут, каб яго ўбачылі і прынялі. Лічу, што на прыкладзе пастаноўкі ў РТБД гэта ўдалося...

"Другі акт усё расставіў на свае месцы"

— Мікалай, у "Дажыць да прэм'еры" вы вельмі глыбока і дакладна параўноўваеце паўсядзённасць Вялікай Айчыннай вайны і дзён сённяшніх. Гэты твор, мне падаецца, не павінен выклікаць неразуменняў у публіцы. Аднак у вас ёсць і больш "вострыя" п'есы, што прыцягваюць увагу да праблем сучаснага грамадства: кажу, у прыватнасці, пра "Бога казытанна", дзе ўзнямаюцца тэмы міграцыі, СНІДу, сексуальных меншасцей... Ці гатовы, на вашу думку, сучасны беларускі глядач успрымаць падобны матэрыял?

атр — не толькі "пляцоўка" для забаў, атракцыйнаў, прагляду класікі, гэта месца і для размовы пра сучаснасць, для пастаноўкі актуальных праблем. Добра, што ў нас ёсць пэўныя культурныя "кропкі", дзе гэта разумеюць, аднак хацелася б, каб пазіцыя большасці ў дачыненні да сучаснай беларускай драматургіі змянілася...

"Адбываецца тут і зараз"

— Вашу драматургію, у першую чаргу, называюць больш "пачуцёвай", чым правакацыйнай. Я, у прыватнасці, згодна з такім азначэннем. Цікава, хто для вас з'яўляецца аўтарытэтам у драматургіі? З чыіх твораў вырасла ваша адметнасць стылю?

— Я заўжды згадваю двух аўтараў: Чэхава і Уільямса. Антон Паўлавіч Чэхаў мне блізка яшчэ са студэнцкіх гадоў: у дыпломнай рабоце ў БДУКІМ я іграў Гаева ў "Вішнёвым садзе". Майстэрства Чэхава ў выбудоўванні псіхалогіі зно-

з боку яшчэ аднаго польскага тэатра, расійскага тэатра і Аляксандра Гарцуева, які плануе паставіць спектакль напрыканцы гэтага года... Зараз жа я "ўзяў паўзу". Аднак, натуральна, ад новага заказу не адмоўлюся.

— Неблагі вынік. На вашым прыкладзе можна сказаць, што вы сапраўды дачакаліся, "дажылі" не толькі да адной прэм'еры. Пра што, цікава, ваша апошня п'еса — "Вялікае перасяленне вырадкаў"?

— У ёй я даследую праблему міграцыі. Яна — пра беларусаў, якія з'язджаюць у Польшчу, пра палякаў, што едуць працаваць у Брытанію, пра ірландцаў, якія рушаць у Канаду па лепшае жыццё... Гэтыя змены я і хацеў зафіксаваць у творы.

— Мікалай, лічыцца, што тыя ж "Бесы" — гэта літаратура, якая патрабуе пэўнага душэўнага і жыццёвага досведу для яе разумення...

— Калі Сяргей Кавальчык убачыў, што я гэта магу, значыць, лічыць мяне, напэўна, "дарослым" драматургам. На самрэч, не думаў, што буду працаваць над падобным творам. Але калі перачытваў рамана, убачыў рашэнне, якое мог бы прапанаваць для Рускага тэатра: гэта — перанос дзеі ў нашы дні, у Беларусь. Так інсцэніроўка атрымала назву "Бесы. Постскрипум".

— Дух Дастаеўскага там застаецца?

— Вядома. Але ж мне было важна стварыць канцэптальную п'есу. Не звы-

"Дажыць да прэм'еры" не да адной прэм'еры

Правілы тэатральнай гульні Мікалая Рудкоўскага

чайную ілюстрацыю, а — вылучыць з вядомага твора тое, што сугучна нашаму сучасніку. Напрыклад, каб падкрэсліць, што дзея адбываецца ў XXI стагоддзі, я настойваў на шэрагу тэхнічных патрабаванняў. Для іх выканання Рускі тэатр нават падаў грант на закупку новай апаратуры, святла. Грант, наколькі ведаю, сёння атрыманы, таму ў верасні, спадзяюся, рэпетыцыі распачнуцца з новым імплэтам.

— І якімі, цікава, былі вашы тэхнічныя патрабаванні? — Неабходны экран і відэа. Мне вельмі важна, каб героі п'есы гутарылі ў сацыяльных сетках, скарыстоўваліся камерамі, відэа, тэлебачанне, бо ў нашы дні "бесы", скажам так, добра кіруюць гэтымі сродкамі. Аднак радыкальных змен у сюжэце я не рабіў.

— Мікалай, ведаю, вы — вялікі прыхільнік падарожжаў: даводзілася бачыць мноства фатаграфій з розных куткоў планеты на вашай старонцы ў сацыяльных сетках...

— Я, увогуле, жартую, што ў мяне здароўцця прыступы драматаніі і адрэналінаманіі. Лічу, каб не баяцца руціны, трэба заўсёды нешта змяняць у сваім жыцці ды кудысьці ездзіць. Атрымліваць у падарожжы пэўную дозу адрэналіну, зведваць культуралагічны шок і — вяртацца. У маім выпадку здараецца менавіта так: я ўсё ж такі вяртаюся...

— Ведаю, што вы, з улікам Вялікага вандроўнага "стажу", з'яўляецеся і знаўцам славуцасцей?

— Так, пад час вандровак я імкнуся наведваць замкі, сядзібы, помнікі архітэктуры — гэта лічу нармальным для культурнага чалавека. Прынамсі, магу зазначыць, што ў шматлікіх замках Францыі, Даніі з'явіліся гасцінічныя нумары, ліфты, бары, як у нашых Міры ды Нясвіжы. І ў гэтым сэнсе змены ў нашых комплексах мяне не здзіўляюць. Іншая справа — узровень рэстаўрацыі ў тым жа Міры... Калі ёсць аўтэнтычныя мурлы — навошта там навадзел?

— Ці не збіраецеся вы пра гэта напісаць п'есу?

— Заўсёды кажу, што для працы мне патрэбен заказчык. Калі ён з'явіцца, усё можа быць...

"Вяселле" ў Румыніі

Купалаўскі тэатр пакажа спектакль "Вяселле" на румынскай сцэне 11 і 12 чэрвеня ў рамках юбілейнага, XX Міжнароднага тэатральнага фестывалю ў г. Сібіу.

Пастаноўка расійскага рэжысёра Уладзіміра Панкова ўжо не ўпершыню прадстаўляе нашу краіну на міжнароднай пляцоўцы. Раней "Вяселле" дэманстравалася ў Грузіі, Францыі, Расіі, ва Украіне, у Істані, Азербайджане і іншых краінах. Створаны паводле аднайменнай п'есы Чэхава, спектакль — SounDrama ў адной дзеі, дзе сталучаюцца розныя жанры і віды мастацтва.

Пасля форуму ў Румыніі "Вяселле" пакажуць на сцэне Тэатра імя Маскавета ў Маскве, дзе праходзіць Міжнародны тэатральны фестываль імя А.П. Чэхава. У пастаноўцы занята большая частка Купалаўскай трупы, а таксама артыст Маскоўскага драматычнага тэатра імя А.С. Пушкіна Андрэй Завадзюк.

Хопіць усім!

З 25 па 28 ліпеня ў вёсцы Грудзічына Быхаўскага раёна, што на Магілёўшчыне, пройдзе IV Міжнароднае музычна-спартыўнае свята "Вялікая бард-рыбалка".

Леташні фестываль наведалі каля 1,5 тысячы чалавек і, магчыма, сёлета гэтая лічба будзе перасягнута ўдвая. Арганізатары свята падкрэсліваюць, што без сімбіёзу грамадскасці ды ўлады фэст не здолеў бы развівацца такімі тэмпамі.

Па словах старшыні Быхаўскага райвыканкама, сустаршыні аргкамітэта свята Дзмітрыя Калеева, Быхаўскі раён сёння з'яўляецца лідарам агражурывму вобласці: кожны год тут рэгіструюцца новыя аграздзібы. Вядома, што гэтым спрыяе і ўдалае становішча, і багатыя рэсурсы: праз тэрыторыю Быхаўшчыны праходзіць Днепр, акрамя таго, побач знаходзіцца Чыгірынскае вадасховішча. І, па перакананні спікера, такія мерапрыемствы спрыяюць развіццю агражурывму.

Аснову праграмы "Вялікай бард-рыбалкі" складаць конкурс аўтарскай песні, рыбалоўны турнір, Трэці Адкрыты чэмпіянат Беларусі па прыгатаванні юшкі "Чыгірынская юшачка!", а таксама канцэрты аўтарскай песні, інструментальнай музыкі ды класічнай гітары.

Папярэднічае свята Маладзёжная бард-акадэмія ў фармаце профільнага палатачнага летніка. Некалькі дзён з маладымі людзьмі будуць займацца прафесійнымі музыканты і вядомыя аўтары-выканаўцы, а пад час бард-рыбалкі мае дзейнічаць пляцоўка для дзяцей. Запланавана таксама і шоу-праграма "Жанчыны на рыбалцы".

У фармаце "Кірмашу здароўя" ўпершыню адбудзецца ланчэвае свята "Ланькі-2013". Спартыўную ж праграму свята дапоўніць Першы Адкрыты турнір па пляжным валейболе. А галоўнай забаўляльнай падзеяй мерапрыемства стане канцэрт беларускіх і замежных гітарыстаў "І не толькі джаз...".

Адметнай рысай фэсту станецца прыгатаванне самай вялікай юшкі на свеце. Спецыяльна для стравы рыхтуецца амаль што тона рыбы, а для рэгістрацыі рэкорду арганізатары запрацілі прадстаўніка Кнігі рэкордаў Гінса...

Алена МАЧУЛЬСКАЯ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Гутарыла Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

(Пачатак на с. 1)

На оперы Р.Вагнера "Зігфрыд", якую прывозіў Сафійскі нацыянальны тэатр, публіка захаплялася не толькі дарослымі артыстамі, але і жвавым, артыстычным хлопчыкам: маўляў, знайшлі ж балгары такі чуд! А той "чуд" быў знойдзены ў Мінску, у нашым Дзіцячым музычным тэатры-студыі пры Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі. Мацвей Равуцкі настолькі натуральна ўліўся ў спектакль, што складалася ўражанне, быццам гэты хлопчык усё жыццё толькі і рабіў, што ўцякаў ад пачвары, малюючы на сцэне мудрагелістыя траекторыі. На самрэч жа балгары прыехалі, правялі кастынг, растлумачылі, што ды як, — і ўсё, пачалі прагон.

выпрацаваную дзесяцігоддзямі "старую савецкую" метадыку ранняга выхавання творчых схільнасцей. У гэтай галіне працуюць папраўдзе самаадданыя педагогі, якія імкнуцца не толькі даць веды ды ўменні, але і захаваць, развіць індывідуальнасць дзіцяці.

На падрыхтоўчым аддзяленні Мацвей займаўся па двух класах: харавым і па класе скрыпкі. І калі паўстала пытанне, чаму навушца далей, мы не ведалі, на чым лепш спыніцца. Кіраўніцтва каледжа само прапанавала выйсце, і ігру на скрыпцы Мацвей будзе працягваць факультатывна, хаця раней такіх прэцэдэнтаў у іх не было. І ў оперную студыю яго ўзялі — на суперак заведзенаму правілу не прымаць дзіцей без папярэдняй музычнай падрыхтоўкі. Некаторыя бацькі, як я заўважаў, прыводзяць туды дзіцей з-за ўласных амбіцый, а тым гэта бывае не вельмі і цікава. У нас — усё наадварот. Не перастаю здзіўляцца выкладчыкам, якія ўмеюць працаваць на перспектыву! Заўважаюць у кожным найбольш прыдатна кірунку ягонага развіцця — і даюць пра будучыню дзіцяці, а не пра тое, каб хутчэй атрымаць неабходны вынік.

Кажуць, усе дзеці — таленавітыя. Але хтосьці ўсё дзіцінства прасядзіць у пясоніцы, так і не рэалізаваўшы закладзены ў

У архівах Уладзіміра Мулявіна, частка якіх захоўваецца ў ягонага дачкі Марыны, быў знойдзены рукапіс партытуры яго песні "Беларусь збірае сяброў" на словы Валянціна Тараса, што прызначалася для цыкла "Праз усю вайну", але так і не была выканана (гл. "К" № 19 за 2013 г.). Гітарыст і аранжыроўшчык "Песняроў" у 1978 — 1985 гг., заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Ткачэнка, выказаўшы меркаванне, што аранжыроўка належыць Ігару Паліводу, пагадзіўся зрабіць з яе клавір, каб песня магла быць даступнай усім, хто пажадае яе выканаць. Мы патэлефанавалі яму, хто даведацца, як ідзе справа. А да таго ж, звярнуліся да ўдавы пісьменніка Рэгіны Бакуновіч: можа, яна памятае, як вялася праца над песняй?

Рукапіс збірае ўспаміны

"Праз усю вайну": вяртанне нявыкананай песні

У кнізе Валянціна Тараса "На выспе ўспамінаў" такая песня не згадваецца. Але ж і сама тая кніга — не зусім мемуары! А тым больш — зусім не дзённік-штотыднёвік, бо аўтар імкнецца ў ёй не да падрабязнага "жыццяпісу", а да блукання па сцэках набалелых праблем.

— На жаль, я наўрад ці змагу вам чымсьці дапамагчы, — кажа Рэгіна Дзмітрыеўна. — Мулявін прыходзіў — яны зачыняліся і працавалі. Са Светай, ягонаю жонкай (Святланай Пенкінай. — Н.Б.), мы былі знаёмы і раней. А з самім Мулявіным пазнаёміліся праз Паўла Якубовіча, які сёння ўзначальвае газету "СБ: Беларусь сёння". Менавіта ён параіў Мулявіну звярнуцца да Тараса. Той прыйшоў да нас — і пачалося супрацоўніцтва. Дарэчы, менавіта Тарас прапановаў Мулявіну для гэтага цыкла вершы іншых паэтаў: тых жа Аляксандра Твардоўскага, Аляксандра Пракоф'ева, якія ў гады вайны працавалі журналістамі, нашых — Янкі Купалы, Эдзі Агняцвет, Рыгора Барадуліна. Сам фронтавік, ён падказаў і вершы іншых паэтаў-фронтавікоў: Міхаіла Кульчыцкага, які загінуў у гады вайны, Сямёна Гудзенкі, Навума Кісліка, што пайшлі на фронт добраахвотнікамі і былі цяжка паранены... Мулявін быў задаволены, ды і Валянцін працаваў з вялікім задавальненнем. А ўжо на прэм'еры ў філармоніі быў сапраўдны трыумф! Для нас гэта таксама было свята: завершана буйная праца, публіка цыкл прымала гарача, Мулявін запрасіў нас у рэстаран... Шкада, што потым цыкл некалькі разоў перапрацаваўся, здаецца, ён уражваў больш. І я нават не ведала, што туды, як аказалася, увайшло не ўсё напісанае...

Пастрабуем вылучыць уласныя версіі наконт таго, чаму песня ў цыкле не прагучала. Можа, па сваіх мастацкіх якасцях была слабейшай за астатнія? Не, гэта не так. Не падыходзіла па змесце? Яшчэ як падыходзіла! "Беларусь збірае сяброў" — пра паспяваенны час і пра тое, што памяць аб вайне жыве ў нашых сэрцах. Дык можа, песня не спалучалася з іншымі па стылі? Спалучалася. Але па сваім змесце яна павінна была б вяччаць цыкл, ідучы пасля частак "Вяртанне" на словы В.Тараса і "Апошнія залпы" на словы А.Твардоўскага. У выніку мог атрымацца падвойна-патройны фінал. І, калі разабрацца, гэта знізіла б філа-

софскі нерв праграмы. Бо "Вяртанне" — своеасаблівая "замалёўка з натуры", рэальная карціна таго, як успрымалася доўгачаканая Перамога ў далёкім 1945-м. "Апошнія залпы" — выхад у іншую "рэальнасць", на касмічную мяжу зямлі і нябёс, дзе ідзе развітанне з загінулымі: "запоўнены таварышамі бераг" пакрываецца смугой і сыходзіць у далечынь, заклікаючы жывых ужо не да помсты, а да асэнсавання ўсяго, што адбылося. І пасля гэтага новае "вяртанне на зямлю", нават выратаваную ад ворагаў, усё ж успрымалася б прыніжэннем тэмы, сыходам ад "філасофскай касмічнасці" да побыту.

Ёсць і яшчэ адна дэталі. Пэўна, фінал з вершамі Твардоўскага, прызначанага савецкага класіка, мог падавацца таму ж Тарасу больш "этычным", чым завяршэнне на "сабе самім". І, у рэшце рэшт, — больш спрыяльным для далейшага "прасоўвання" ўсяго твора. Цыкл быў прымеркаваны да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і да такой жа гадавіны Вялікай Перамогі, выдадзены да гэтай даты на двойной грампласцінцы фірмы "Мелодыя". Але некаторыя яго часткі ўспрымаліся дысанансам да "агульнапрынятых" ваенных успамінаў, бо з асэнсаваннем вайны ў сярэдзіне 80-х усё было не так "пазрыста". Таму імя Твардоўскага ажно ў трох песнях, уключаючы фінальную, магло стаць дадатковым "пропускам". Але ўсё гэта — пакуль толькі здагадкі. Што ж у рэальнасці?

— Звесці ўсё да "куплета з прыпевам" аказалася не так проста, — кажа Уладзімір Ткачэнка, — бо пры кожным наступным паўторы штосьці крыху змяняецца, вар'іруецца. І каб зрабіць версію, агульнапрынятую ў друкаванні, з гэтых некалькіх вар'янтаў хочацца ўзяць самае цікавае — і прывесці, як кажуць, "да аднаго назоўніка". Чым больш займаюся гэтай партытурай, тым больш знаходжу дэталей, не заўважаных пры першым праглядзе. Знайшоў і памылкі-апіскі, якія дадаткова сведчаць, што партытура не выконвалася: такія "дробязі", непазбежныя ў рукапісах, звычайна выпраўляюцца на першай рэпетыцыі. А падлічаная колькасць тактаў можа быць ускосным сведчаннем таго, што гэты экзэмпляр прызначаўся для бухгалтэрыі, бо аранжыроўкі аглячаліся ў прамой залежнасці ад тактавых рыс. Дайце яшчэ крыху часу — і неўзабаве зможаце надрукаваць клавір...

Н.Б.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Мары Мацвея: сола сям'і ў кантэксце культуры

Рэпетыцыя для бацькоў і выкладчыкаў

Удзельнічае Мацвей і ў "Чарадзейнай флейце" В.А. Моцарта, і ў "Кашчэй Бессмяротным" М.Рымскага-Корсакава, і ў нядаўняй прэм'еры "Турандот" Дж.Пучыні. І хаця дзятвы ў гэтым спектаклі шмат, ягоны герой адразу заўважны — тым, як шчыра, аддана ён пражывае ўсе перыпетыі падзей кітайскай філасофскай казкі. Не іграе-спявае, а менавіта жыве — у музыцы і музыкай.

— У тэатры, — кажа Мацвей, — бываюць усялякія незвычайныя... штукі, якіх не сустранеш у жыцці. Хачу стаць оперным спеваком, калі вырасту. Я буду ўсё-ўсё рабіць, што настаўнікі скажуць! Вельмі хочацца навучыцца...

Няма чаго здзіўляцца, што і яго хатнія забавы імітуюць тэатральную атмасферу. Разам з бацькамі ён выпускае хатні часопіс — таксама, як у Вялікім тэатры, з назвай "Партэр". Уяўляе сабе рэжысёрам і "муштраве" бацькоў рэпетыцыямі. Нават замовіў, каб зрабілі дома сапраўдную сцэну — не толькі з под'юмам, але і з сафітамі, бо добра "выставіць святло" — палова поспеху ўсёй пастаноўкі. Але калі вы думаеце, што сам ён умее адно камандаваць, а ўсё дзверы яму адчыняе хіба бацькава прозвішча (Міхась Равуцкі — адзін з вядучых тэлежурналістаў, кіруе культурным напрамкам Агенцтва тэлевізійна-радыёаправаўлення і інфармацыі, які пачынаў, між іншым, з працы ў

Культурная сям'я Равуцкіх.

рэдакцыі "К"), дык вы памыляецеся. Шлях на вялікую сцэну пачаўся ў Мацвея з дзіцячага садка, а дакладней — з прыходу туды выкладчыкаў Рэспубліканскага каледжа пры БДАМ, якія з усіх дзіцей выбралі менавіта яго.

— Я пра тое даведаўся толькі праз тыдзень, — кажа бацька юнага артыста. — І хаця мы з жонкай працуем у сферы культуры (Наташа — музейны супрацоўнік), неяк не надавалі ўвагі таму, што наша сістэма прафесійнай музычнай адукацыі, пры ўсіх неспрыяльных для яе ўмовах, усё ж захавала

яго патэнцыял... Дзякуй усім, хто заўважаў і падтрымаў у маім сыне творчыя парасткі! Галоўнае цяпер, каб ён сам усё паспяваў і не страчваў той цікавасці, што ў яго ёсць. Мы часта з ім бываем на оперных спектаклях, і я здзіўляюся таму, як глыбока ён успрымае такія "дарослыя" пастаноўкі, як да прыкладу, "Тоска", заўважае тое, чаго, здараецца, не бачу я. Ну а тую ж "Турандот" можа дома праспяваць з пачатку да канца, увабляючы ўсіх герояў па чарзе!..

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Ірэны ГУДЗІЁўСКАЙ

У майскую Ноч музеяў-2013 Цэнтр сучасных мастацтваў прывабліваў глядачоў выстаўкай "Дзверы". Я наведваў яе пазней і ў чарговы раз пераканаўся, што назва з'явы або падзеі і яе сутнасць зусім не абавязкова супадаюць, а часцяком — радыкальна разыходзяцца.

Contemporary art

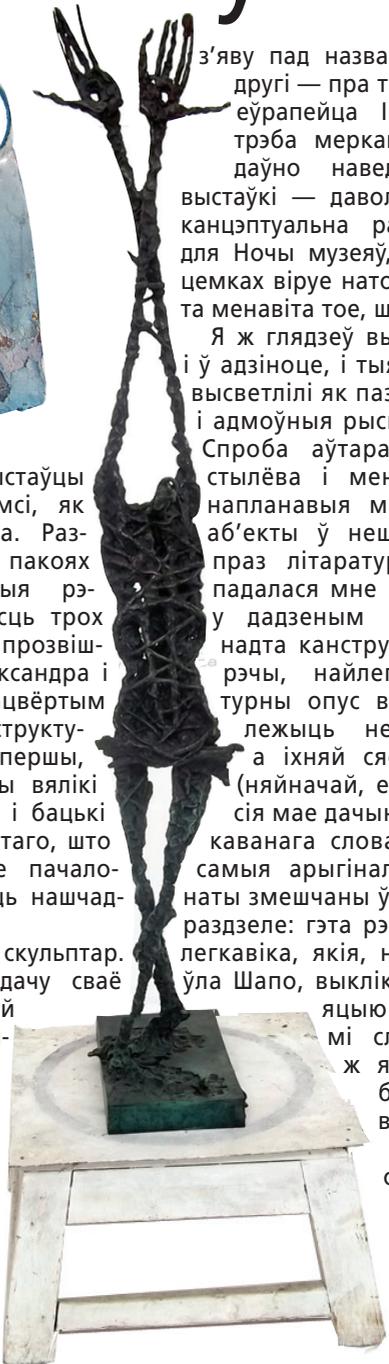

"Дзверы" ўдзень і ўначы

Дзвярэй на выстаўцы не было, прынамсі, як мастацкага аб'екта. Разгорнутая ў трох пакоях Цэнтра, экспазіцыя рэпрэзентуе творчасць трох мастакоў з адным прозвішчам: Антона, Аляксандра і Паўла Шапо. У чацвёртым пакоі (паводле структуры выстаўкі, ён — першы, уводны) змешчаны вялікі фотаздымак маці і бацькі мастакоў як знак таго, што праз іх дачыненне пачалося ўсё, і творчасць нашчадкаў — таксама.

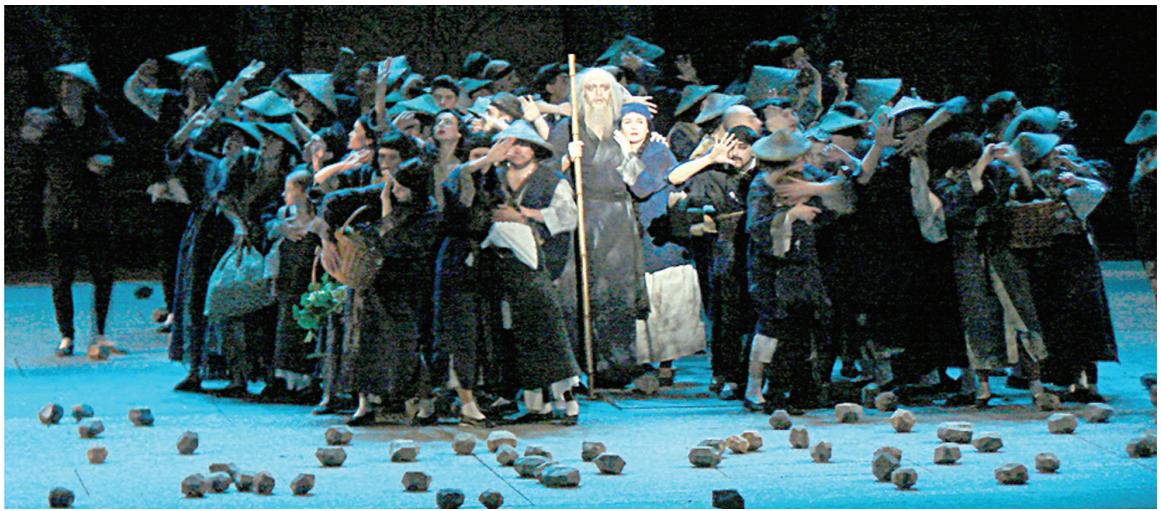
Аляксандр — скульптар. Ён прапануе глядачу сваё бачанне рэлігійнай міфалогіі. Ад вядомых сюжэтаў творца бярэ толькі іх эмацыйную формулу. Антон і Павел — жывапісцы. Адзін распавядае пра няўцямную ды за г а д к а в у ю

з'яву пад назвай "каханне", другі — пра таямнічую для еўрапейца Індыю, якую, трэба меркаваць, не так даўно наведваў. Кантэкст выстаўкі — даволі стракаты і канцэптually размыты, але для Ночы музеяў, калі ў прыцемках віруе натоўп, можа, гэта менавіта тое, што трэба.

Я ж глядзеў выстаўку днём і ў адзіноце, і тыя акалічнасці высветлілі як пазітыўныя, так і адмоўныя рысы экспазіцыі. Спраба аўтараў аб'яднаць стыль і ментальна разнапланавыя матэрыяльныя аб'екты ў нешта цэласнае праз літаратурныя тэксты падалася мне цікавай, але, у дадзеным выпадку, не надта канструктыўнай. Дарэчы, найлепшы літаратурны опус выстаўкі належаць не мастакам, а іхняй сястры Марыі, (няйначай, ейная прафесія мае дачыненне да друкаванага слова). А, бадай, самыя арыгінальныя экспанаты змешчаны ў "індыйскім" раздзеле: гэта рэшткі корпуса легкавіка, якія, на думку Паўла Шапа, выклікаюць асацыяцыю з індыйскімі сланамі. Мне ж яны чамусьці больш нагадваюць зябру а ф р ы к а н с к у ю.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ
На здымках: экспанаты выстаўкі.

Канцэптually і відовішчная: дыялог пра "Турандот"

Распрацоўка тэмы

На гэтым тыдні Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета спраўляе сваё 80-годдзе. Таму прэм'ера "Турандот" шмат у чым успрымаецца перадсвяточнай справаздачай: маўляў, з якімі ж посткамі сустракаем юбілей? Пастановка оперы Дж.Пучыні абмяркоўваюць кандыдат мастацтвазнаўства Алена ЛІСАВА і музыказнаўца, рэдактар аддзела газеты "Культура" Надзея БУНЦЭВІЧ.

А.Л.: — Спектакль — уражлівы. І яго фінал, акурат у тым месцы, дзе скончыўся аўтарскі матэрыял, пераканаў. Прытым што напярэдадні прагляду, як і многія мае калегі, я даволі скептычна ставілася да самой магчымасці такога рашэння. Ну не падабаецца музыка Франка Альфана, які пасля смерці Пучыні дапісаў любоўны дует і фінал, дык ёсць варыянт знакамітага Лучана Берыя, нядаўна з'явілася і кітайская версія Хао Вэйі. Калі ж хочацца эксклюзіву, дык можна было заказаць завяршэнне камусьці з беларускіх кампазітараў, паставіўшы за ўмову выкарыстанне пучыніўскіх тэм. Бо ідэя оперы, як падавалася, — менавіта ў перараджэнні Турандот: ад жорсткай прынцэсы да закаханай жанчыны. А калі гэтага не адбываецца, дык у чым сэнс? Але акцэнт у пастановцы перамясціліся да рабыні Ліу, і самаахвярнасць гэтай герані ўзнеслася на яшчэ больш высокую прыступку, чым гэта адбываецца ў спектаклях з традыцыйным фіналам.

Н.Б.: — Слова "эксклюзіў", што ў вас прагучала, невыпадковае. Менавіта так пазіцыянавалася будучая прэм'ера

ў СМІ, бо на прэс-канферэнцыі, распісваючы перавагі свайго працывання, рэжысёр Міхаіл Панджавідзэ не згадаў, што ўжо паспеў апрабаваць незвычайны фінал, паставіўшы "Турандот" летась у верасні ў Казані. Мяркуючы па ягоных выказваннях у тамтэйшай прэсе, такі варыянт спачатку не планавалася, узнік у ходзе рэпетыцый — і быў замацаваны.

А.Л.: — Мяркуючы па прэсе ды фота ў Сеціве, змяніліся дэталі сцэнаграфіі Ігара Грыневіча, які, зрабіўшы эскізы, пайшоў з жыцця яшчэ да першай прэм'еры, і некаторыя касцюмы Юліі Мацкевіч... Да таго ж, любы перанос спектакля бывае з "папраўкамі" на трупу.

Н.Б.: — Крыўднай, прынцыпова няправільнай здаецца сама тэндэнцыя: маўляў, толькі ў нас і для вас. Такое імкненне падкрэсліць "немагчымасць параўнання", "абранасць" таго або іншага творчага метаду, шляху развіцця вядзе, насамрэч, толькі да крывісу. У Казані, мяркуючы па тамтэйшых публікацыях, — той жа "местачковы" сіндром: мы — "адзіныя", "абраныя", для нас ставіць "рэжысёр з Масквы" (гэта пра Панджавідзэ, які ўжо тры гады — галоўны рэжысёр Вялікага тэатра Беларусі). Я паглядзела казанскую "Турандот", праўда, у відэазапісе, і магу засведчыць: у нас — не перанос яе, а далейшая распрацоўка заяўленай тэмы. Ці ж не так, да прыкладу, працуюць навукоўцы, выпускаючы шэраг артыкулаў на адну тэму? У кожным — нейкія новыя аспекты, ёсць аўтацтаты, але кірунак думкі не змяняецца на супрацьлеглы. Такі ж прынцып можна знайсці і ў рэжысёраў. Леташняя прэм'ера "Князя Ігара" ў нашым Вялікім тэатры — такая ж "далейшая

распрацоўка" пецярбургскага рэжысёра Юрыя Аляксандрава, які ўвасабляў гэтую оперу Барадзіна безліч разоў, у тым ліку ў нас у 1990-я, па-рознаму даказваючы адзін і той жа тэзіс: перад намі менавіта трагедыя рускага народа.

А.Л.: — Цяперашняя "Турандот" таксама вырашана не як "гімн каханню", а як трагедыя народа. Падставы для гэтага ёсць у самой музыцы: партыя хору ў дадзеным творы — адна з самых складаных і развітых у оперным жанры. І наш калектыў на чале з Нінай Ламановіч бліскуча спраўляецца з ёй — і ў вакальным плане, і ў артыстычным.

Н.Б.: — У казанскай пастановцы больш сувязей з расійскай гісторыяй розных часоў: там і бронетранспарцёр, з якога "вешчаюць" у сучасны рупар, і вышкі з праектарамі, што асацыіруюцца з "зонай", і сцэна павешання Ліу, што адразу адсылае да Вялікай Айчыннай. Сцэнічны строй Турандот вымушае ўгадаць ваяўнічых валькірый Вагнера, амазонак ды іншых падобных гераней. Наш спектакль у гэтым сэнсе больш цэласны, падобны "спасылкі" ў ім былі б залішнія. Замест "архетыповасці" сітуацыі больш акцэнтуюцца асабісты выбар кожнага, псіхалогія натоўпу і чалавечай індывідуальнасці. А галоўнае — з рэальных абставін сюжэт выведзены ў сферу містыкі. Здавалася б, усяго адной "дробяззю". Замест гонга, у які Калаф тройчы б'е, дэманструючы жаданне разгадаць тры загадкі Турандот, каб узяць яе ў жонкі ці памерці, з-пад купала, застаючыся на недасяжнай вышыні, з'яўляецца не проста гонг, а нейкае "таямнічае люстэрка" з... зусім не прыгожым, па "конкурсным" мерках, жаночым тва-

Ізноў "Дзяды" Адама Міцкевіча! Першая пастановка паводле паэмы адбылася летась, увосень, акурат на Дзяды, у Дзяржаўным тэатры лялек (гл. "К" № 46 за 2012 г.). Цяперашняя — у красавіку, незадоўга да Радаўніцы, зладжаная прыватным "Тэатрам Ч" як сумесны беларуска-літоўскі праект: ініцыятыва і ўсеартысты — нашы, пастановачная каманда — запрашаная.

Дадамо, што да абдзвюх прэм'ер ускосна спрычынілася і "К": Серж Мінкевіч, які на мяжы тысячагоддзя першым пераклаў паэму на беларускую мову цалкам, у свой час пачынаў у нашым шотландыку. Цікава і тое, што цяперашнія "Дзяды" былі задуманы нават раней, чым лялечныя, прычым абодва спектаклі ладзіліся незалежна адзін ад аднаго — дадатковы доказ таго, што ідэя праўдэ лунаюць у паветры. Але такое "падвойнае" ўвасабленне — толькі на карысць абодвум спектаклям. Бо адзін з законаў удалага

З відам на замежжа або на нацыянальны праект?

менеджменту — выпуск некалькіх варыянтаў аднаго наймення, што вымушае пакупніка "каштаваць" абодва: які ж "смачнейшы"? Параўнанню, зразумела, не пазбегнуць. Абодва спектаклі адрасаваны дасведчанаму глядачу, папярэдне знаёмаму з паэмай. Ці — на таго, хто гатовы ўспрымаць "дзеючымі асобамі" пастановкі не толькі ўласна герояў, але і самі выяўленчыя сродкі. У Аляксандра Янушкевіча, ужо ў сілу спецыфікі лялечнага тэатра, галоўным канцэптuallyным прыёмам сталі ператварэнні-пераўтварэнні, стасункі паміж чалавекам, істотай, прадметам — і іх душой, праз якую і ажыццяўляюцца ўсе гэтыя змены-перамены. У цяперашніх "Дзядях" (зноў-такі, ужо ў сілу спецыфікі тэатра драматычнага) больш відавочна выяўлена сожэтная лінія.

Але менавіта гэтая асаблівасць інсцэніроўкі Максіма Клімковіча, скіраваная на лагічнае развіццё і, у рэшце рэшт, яднанне некалькіх тэматычных адгалінаванняў, патрабавала б, на мой погляд, некаторых скарачэнняў у першай дзеі. Сярод незразумелых фантазій рэжысёра Рамунэ Кудзманайтэ — калядная атмосфера пачатку

Хада

дзеі: усё ж снег ды асабліва мароз, каб на мяжы кастрычніка і лістапада, калі святкуюцца Дзяды, можна было катацца на санках, — "выключэнне з правілаў". Нягледзячы на разнастайныя прыдумкі, цікавыя мізансцэны і выбітную пластыку, на гэтым этапе ўвага глядача пачынае слабець. З'яўляецца пэўная разгубленасць: дык у якіх "гульні" нам прапануюць згуляць? Змена стылістыкі — ад эстэтыкі тэатра масак да рамантыкі і псіхалагізму, ад удумлівай сімволікі канцэптuallyнага тэатра да адкрытага экспрэсіянізму і ледзь не плакатнасці — пададзена спачатку надта рэзка і далёка не адразу прыводзіць да сінтэзу. Апошні ўнікае хіба напрыканцы спектакля, дзе ўсе стылявыя складнікі збягаюцца ў адно рэчышча нацыянальнай самасвядомасці, што будзецца на непахіснай узаемазвязі этнічных традыцый, інтэлектуальных заваёў, фольку і шляхетнасці.

Сінтэз аказваецца магчымым таму, што згаданае вышэй выяўленне сюжэтных асаблівасцей, набыўшы ролю звыклага драматургічнага стрыжня, ніколі не знізіла выразнае і формаўтваральнае ўздзеянне шматлікіх лейтматываў: літаратурна-

рам, які потым змяняецца выявай чэрапа. Можна спрачацца наконт мэтазгоднасці выкарыстання партрэта легендарнай Марыі Калас (лепш было пакінуць адны вочы, што мела б, здаецца, большы эффект), але толькі, бадай, такі іррэальны падыход у стане патлумачыць падзеі. Тым больш, што ў абедзвюх пастаноўках Калаф — не вандроўнік, як спяваюць пра яго, а... начальнік стражы. Менавіта ён збівае з ног невідучага старога, які аказваецца ягоным бацькам. Зразумела, такі ход спатрэбіўся рэжысёру, каб падкрэсліць, наколькі небяспечны вірус насілля (нават дзіцячы хор, апрануты ў "сонечныя" строі, — з арбалетамі ў руках) і як цяжка "вылечыцца" ад іх. Але "пе-

метрычнага руху па ёй. Замінала бясконца "куляне" адсечаных галоў: гэта праёму хапіла б аднойчы. А вось дынамічная, агрэсіўная першая дзея і, як арка да яе, трэцяя — выбудаваны цудоўна.

Н.Б.: — У нашым спектаклі, у адрозненне ад казанскага, больш візуальных кантрастаў. Затое, на жаль, бракуе кантрастаў музычных. Дырыжор Віктар Пласкіна (гэўна, пайшоўшы за трагічным напалам эмоцый, што прапанаваў рэжысёру) акцэнтуюць партытуры экспрэсіянізму. А ў Пучыні хапае і імпрэсіянізму, і кітайскай "ляччасці" — усё пабудавана на рэзкіх перападах ад аднаго полюса да другога, дзе складаныя акордава-поліфанічныя нагласаванні, спалучэнні сімфанічнага

Ліу Таццяны Гаўрылавай — наадварот, антыпод Турандот: мяккая, самаахвярная. Сяргей Франкоўскі цудоўна перадаў імпульсіўнасць, апантанасць Калафа.

А.Л.: — А якім Цімурам паўстаў Станіслаў Трыфанаў! Нават у самім тэмбры голасу з'явіліся новыя адценні. Дый у акцёрскай ігры — ніякай тэатральнасці.

Н.Б.: — Што ў нас, што ў Казані аб'яднаны партыі Мандарына і Пінга — аднаго з неразлучнай тройцы "масак". І там, і тут іх спявае (і "танцуе") наш Уладзімір Громаў — бляск, віртуознасць, вышэйшы пілатаж! Ужо з-за аднаго гэтага варта было згадаць пра ранейшую пастаноўку, дзе быў сабраны інтэрнацыянальны зорны

Камертон

Мюзікл "Мама мія!", асновай якога зрабіліся хіты знакамітага шведскага гурта "ABBA", быў прадстаўлены на Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск". Яго выканаўцы — студэнты, што навучаліся па спецыяльнасці "Артыст музычнага тэатра" ў нашай Акадэміі мастацтваў.

З драйвам і "ABBA" ў маладосць

Як вяртанне ў маладосць

Надзіва папулярны мюзікл ідзе ў многіх краінах. Вядома, твор — ліцэнзійны, але стваральнікам спектакля (рэжысёр — Эмілія Кавальчык, мастацкі кіраўнік курса — Міхаіл Кавальчык) не давялося шукаць спонсараў, каб вырашыць юрыдычныя пытанні: цягам лета і на пачатку восені "Мама мія!" будзе паказвацца ў сталіцы і на гастрольх менавіта як дыпломны спектакль.

Пастаноўка вабіць цікавай інтрыгай, што да самага канца разгортваецца неспадзявана. Запланаванае вяселле так і не адбудзецца, а святкавацца будзе тое, пра якое і не здагадаліся. Наступная прыёмнасць — музычная аснова. Пазнавальныя, радасна-лёгка хіты гурта "ABBA" (музычны кіраўнік і аранжыроўшчык — Аляксандра Сандлер) — быццам вяртанне ў маладосць, калі гурт быў культовым і вандраваў па ўсім свеце. Вабіць мінімалісцкая сцэнаграфія, якая дапаўняецца камп'ютарнымі праекцыямі.

У імклівым камедычным спектаклі, дзе рамантычнасць настрояў яднаецца з дасціпнасцю і гумарам, маладыя артыс-

ты выглядаюць раскавана. Яны з задавальненнем танцуюць, упэўнена спяваюць (прычым без дужак і "падгучкі"). Найбольш пераконваюць удала падабраныя выканаўцы дзвюх галоўных роляў — дачкі і маці. Сафі (Аляксандра Жук) — мініяцюрная, жвавая, гарэзлівая, як сонечны праменьчык. Донна (Дар'я Валожына) — больш салідная, здатная перадаць разнастайную палітру пачуццяў дарослай жанчыны.

Некаторыя з гэтых акцёраў ужо спяваюць у хоры Вялікага тэатра, некаторыя працуюць у трупі Музыкальнага. Але будзе шкада, калі курс Міхаіла Кавальчыка, дзе маладыя артысты добра адчуваюць і разумеюць адно аднаго, разбяжыцца ў розныя бакі. І ў той жа час, ідэя Маладзёжнага музычнага тэатра, як кажуць, лунна ў паветры. А чаму б і не?.. Хацелася б, каб драйв, які выканаўцы з гэтым імпрэтам трансклююць у залу, і надалей заставаўся запатрабаваным.

Таццяна МІХАЙЛАВА

На здымку: сцэна са спектакля "Мама мія!".

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

vs. "архетыповасць"

ратварэнні" Калафа не заўважаюцца той часткай публікі, што не чытала цяперашні варыянт лібрэта (навошта ён, калі многія прыхільнікі ведаюць оперу па запісах?) ці не пазнае ў твар Сяргея Франкоўскага, які спяваў прэм'ерныя спектаклі.

А.Л.: — Опера — жанр умоўны, і логікі няма ў вельмі многіх класічных лібрэта. Іншая справа, што, пры агульнай удалай працы, бачныя і некаторыя рэжысёрскія паўторы, "пазычаньня" з іншых пастацовак Панджавідзэ...

Н.Б.: — Гэта ўжо "аўтарскі пачырк", бо ці не ў кожным спектаклі Панджавідзэ жанчыну кідаюць долу.

А.Л.: — Але калі ў фінале падае Турандот, нібыта страчваючы прытомнасць, — гэта ўжо штамп. І зусім не пераканаўчы. Дый перазовы з "Аідай" у другой дзеі — залішня, бо ўзнікаюць яны не з-за левіцы, якую пры цяперашнім абсталюванні тэатр будзе выкарыстоўваць часта, а з-за надта сі-

аркестра з духавым сярнічным раптам саступаюць месца строгім унісонам, "сухою" аднагалоссю.

А.Л.: — За салістаў — душа радуецца! Так званыя цвёрдыя дэкарацыі палепшылі акустыку, левіца "адбівае" галасы, скіроўваючы гук у залу. Таму чуваць абсалютна ўсіх, нават Віктара Стральчэню (Імператар), які спявае ў глыбіні сцэны на самым версе. Надзвычай роўны, аб'ёмны голас у Ніны Шарубінай (Турандот), якім яна выцягвае ўсе складанасці "смяротнай" партыі.

Н.Б.: — Тамара Глаголева малюе гэтую герайну яшчэ больш бязлітаснай, без аніякіх ваганняў, якія "падрыхтоўвалі" б далейшы пералом у ейным характары ды ўчынках. Розныя і Ліу: у Настасі Масквіной — моцная духам дзяўчына, своеасаблівае "адлюстраванне" Турандот, якая, у адрозненне ад прынцэсы, усю сілу свайго характару накіроўвае не на помсту, разбуранне ды нянавісць, а на спагаду і каханне.

склад. У нашым спектаклі ў "тройку" ўваходзяць таксама Янаш Нялепа і Аляксандр Жукаў. Ансамблевая тэхніка — папраўдзе зайздросная. Вось толькі каб яшчэ аркестр ім не "зайздросціў", набіваючыся ў галоўныя салісты! Не, усіх спевакоў чуваць добра, але сімфанічнае гучанне аркестра ў гэтых сцэнах магло б быць больш "утульным", "звончата-прызрыстым", як спалучэнні кітайскіх інструментаў. Трэба спадзявацца, паліпшэнне санорнай аўры спектакля (як і яго камп'ютарнай графікі, якая часам толькі перашкаджае) яшчэ наперадзе. Увогуле ж, атрымалася ўдалая, папраўдзе канцэпцыйная оперная пастаноўка, што вымушае задумацца над існасцю быцця.

А.Л.: — І адначасова — масавая, візуальна прыцягальная, у лепшых традыцыях відовішчай "вялікай оперы".

Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

Тэатральная плошча

"Дзядоў"

пэтычных, якімі насычана ўжо сама творчасць Адама Міцкевіча (а шырэй — пэстаў-рамантыкаў), музычных і візуальных.

Сцэнаграфія Марыюса Яцоўскага — гэта выявы хрысціянскіх абразоў розных канфесій і карцін духоўнага зместу, шчыльна развешаныя, бы ў музеі, на чатырох узроўнях. Майстэрства светлавых эфектаў то ператварае іх у літаграфіі ці кніжную графіку, то надае ім містычна залатое адценне. Усё гэта памножана на ўласна рамантычную атрыбутыку: шкло, акно, люстэркі, якія сімвалізуюць няўлоўнасць межаў паміж тым светам і гэтым. Не меншую вагу набываюць і рытмічныя сімвалы, што адразу выдаюць літоўскае тэатральнае мысленне, аўтарскі пачырк мастака і вельмі дакладна адпавядаюць пантэістычнаму светаўспрыманням беларусаў. Асабліва моцнае ўздзеянне набывае эпізод, калі з мяшэчка, якім перавязаны карані "саджанца", высыпаецца зямелька — быццам глеба сыходзіць з-пад ног героя. Музыка Фаўстаса Латэнаса працягвае гэтую павязь духоўных і нават царкоўных жанраў, узнёслага рамантывму і народна-абрадавых пластоў.

У антрэпрывным акцёрскім складзе з'ядналіся не проста артысты розных тэатраў, а менавіта аднадумцы, што прывяло да зладжанасці самога існавання на сцэне ўдзельнікаў пастаноўкі. Сярод іх, дарэчы, — не толькі моладзь, якую бывае лягчэй натхніць нечаканым праектам, але і такі, да прыкладу, мэтр-купалавец, як Сяргей Краўчанка, якому удаюцца мудрыя інтэлігенты сталага веку. Ледзь не кожны з артыстаў выступае ў некалькіх іпастасях. Каларытнай бабуляй паўстаюць непазнавальныя ў гэтай ролі Святлана Анікей і Зоя Белаховсік. Раман Падалаяка, здаецца, пераўзыходзіць самога сябе, дасягаючы ў маналого Конрада вышэйшага эмацыйнага напалу — зусім не "пафасна-фальшывага", а абсалютна шчырага і натуральнага.

Ды ўсё ж галоўным пытаннем застаецца не мастацкае начинне прэм'еры, якое не выклікае сумневу, а далейшы

лёс спектакля. Як ён будзе пракатвацца? Не так проста сабраць разам не двух-трох, а больш за дзясатка зорных беларускіх атрыстаў, запатрабаваных у сваіх тэатрах ды яшчэ часцяком у кіно. Не надта спрощвае сітуацыю і тое, што амаль кожны з іх, за выключэннем хіба Рамана Падалаякі, займае свайго дублёра. Ці знойдзе пастаноўка і надальей такую ж гарачую падтрымку, як на трох першых паказах? Публіка там была папраўдзе адмысловая: спрэс інтэлігенцыя, вядомыя літаратары і дзеячы культуры. А вось жанчыны балзакаўскага ўзросту, даволі рэдкія на дадзенай прэм'еры (і вельмі частыя ў нашых тэатральна-канцэртных залах уво-

гуле), пасля антракту "не вытрымалі", бо ўжо і ў першай дзеі сумавалі, пазыхалі, выказвалі адна адной незадаволенасць. А ці будзе прыняты складаны, зусім не "антрэпрывны" па змесце, спектакль не толькі ў сталіцы, але і далёка за яе межамі, дзе падобнай публікі — большасць?

Хацелася б верыць, што будзе — пры правільнай зладжанай рэкламе, скіраванай на паліценне 20-ці — 40-гадовых "філосафаў", патрыятычна выхаваных і, незалежна ад професіі, сільных да еўрапейскіх "авангардызмаў" ды канцэпцыйнага тэатра. Спектакль ужо зараз мае багаты "рэкламны пакет": не толькі афішы ды надзвычай інфармацыйна змястоўныя праграмкі, дзе тэксты змешчаны на дзвюх мовах, але і магніты, футболкі з адпаведнай сімволікай. Павінна пастаноўка знайсці і сваю фестывальна-конкурсную нішу, быць паказанай у Літве, Польшчы ды іншых краінах. Але ўсё гэта — хіба мары ды меркаванні. Пакуль у планах — працяглы летні гастролі. Спектакль ужо выехаў у Херсон. Дачакаемся вынікаў? Хаця і зараз, пры цяперашніх трох паказах у сталіцы, усім зразумела, што дадзены спектакль — моцны выклік тэатральнай замшласці, штуршок далейшаму памкненню да нацыянальных праектаў, збалансаваных па змесце і мастацкай выразнасці.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымках: сцэны са спектакля. Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

Рэгіянальная культура ў кантэксце свету

Медыіны —
значыць сучасны

Форум меў канкрэтна акрэсленую тэму: "Гуманітарна-асветніцкая дзейнасць бібліятэк у кантэксце агульнаадукацыйнага каштоўнасцей і беларускай дзяржаўнасці". Напярэдадні падзеі давялося пагутарыць з некалькімі бібліятэкарамі. Дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна падзялілася ўласным крэатывам: створаны новыя экспазіцыі бібліятэчнага музейнага пакоя — яны прысвечаны пачатку вызвалення вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. І "фішка" ў тым, што экспанаты сабралі з ўласных сямейных архіваў супрацоўнікі ўстановы. Ёсць дакументы, узнагароды, фотаздымкі, рэчы сваякоў, якія пралілі кроў у змаганні за Радзіму... Экспазіцыі карыстаюцца зараз павышаным попытам. Скажыце, ці ж не так наладжваецца даверлівы дыялог паміж бібліятэкарамі і чытачом?

"К" неаднаразова пісала пра тое, што на Магілёўшчыне ўсе бібліятэкі камп'ютарызаваны. Але ці ўсе спецыялісты напоўніцу выкарыстоўваюць электронную інфармацыйную базу? Журналісты "К" часта былі сведкамі таго, што там-сям работнікі здольныя толькі ўключыць ды выключыць той камп'ютар. Па словах Ілоны Сарокінай, такая сітуацыя ў вобласці ўжо выпраўлена. У 203-х аграгарадках усе "кніжнікі" павысілі сваю "камп'ютарную" кваліфікацыю на бясплатных курсах. Літаральна днямі калегі Ілоны Сарокінай наведлі Слаўгарадскі і Клічаўскі раёны. Метадычныя праверка паказала, што новыя версіі бібліятэчных праграм нават на сяле ўкараняюцца як мае быць.

Бібліяграф Полацкай цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Францыска Скарыны Галіна Нэліна таксама абедзвюма рукамі за тэхнічны прагрэс, у прыватнасці — за вэб-тэхналогіі. Установа вучыць пенсіянераў карыстацца сацыяльнымі сеткамі. Трэнінгі гэтыя выклікаюць у горадзе ажыятаж: нікому не хочацца адставаць ад жыцця. Далей пачынае дзейнічаць праграма "Чалавек медыіны". Чытачы адточваюць сваё ўменне вышукваць у інтэрнэт-прасторы ідэі, сярброў, пазітыўны настрой. Хто пра такую "вольнасць" мог падумаць яшчэ гадоў некалькі таму? Галіна Нэліна з паплекнікамі не думала — яна сітуацыю прагназавала. Ці ж можа інакш установа, якая валодае інфармацыяй? Практыка паказвае, што — можа. І хтосьці з апанентаў абавязкова запярэчыць: якія могуць быць камп'ютарныя "выкрутасы" на сяле? Там жа ў бібліятэках адны пенсіянеры працуюць! Контраргумент наступны: калі і так, дык чым тыя пенсіянеры горшыя за "прасунутых" полацкіх? Між тым, сучасная бібліятэка на дзве трэці сышла ў віртуальны асяродак. І бібліятэкар, што баіцца Інтэрнэту, — не бібліятэкар, а "вартаўнік" кніжных паліц...

Вось такая запейка да асноўнай гаворкі.

Вяртаемся
да хат-чытальняў?

А праблемныя акцэнтны гаворкі расставіў на пленарным пасяджэнні форуму дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі. Паспяховаць развіцця бібліятэчнай справы прынята вымяраць колькасцямі паказчыкамі: развіццё сеткі, аб'ёмы фонду, абслугоўванне чытачоў... І паказчыкі гэтыя пастаянна павялічваліся. Але апошнім часам намецілася зваротная тэндэнцыя. Прычына — аптымізацыя. І мы яшчэ да яе вярнемся.

Раман Матульскі зрабіў цікавы аналіз структуры дынамікі развіцця бібліятэчнай сеткі. Калісьці ядро яе складалі бібліятэкі пры хатах-чытальнях. Апошнія, заўважыў выступаюцца, — не сінонім бібліятэк. Хата-чытальня — ком-

плексная ўстанова, што ўзнікла пад час станаўлення савецкай улады, з некалькімі падраздзяленнямі, у тым ліку — і з чытальняй. У 1970-х яны адышлі ў нябыт як неэфектыўныя... А выснова дырэктара НББ наступная: сённяшняя інавацыя (аб'яднанне бібліятэк, музеяў і клубу ў комплекс інтэграваных структур) і не інавацыя зусім, а — вяртанне да колішніх тэхналогій. Дык ці ёсць у гэтым патрэба? Штучна ўтвораная сістэма, падкрэсліў Раман Матульскі, пры паслабленні адміністрацыйнага механізма адмірае.

А сумарная колькасць публічных і школьных бібліятэк, заўважыў выступаюцца, у нас у два разы большая, чым, скажам, у Германіі. Якая ж эканоміка гэта вытрымае? Але з эксперыментам па аб'яднанні згаданых устаноў на месцах марудзяць. Дык у чым жа задача прафесійнай бібліятэчнай супольнасці? У мінімізацыі адмоўных наступстваў названых працэсаў, — адказвае Раман Матульскі...

Неаспрэчна адно: аптымізацыя аптымізацыяй, а за чытача, у тым ліку віртуальнага, трэба змагацца.

цверджаным міністэрствамі культуры і адукацыі. Дарэчы, пра станочны вопыт стварэння інтэграваных устаноў у Дзяржынскім раёне вельмі пераканаўча давядзе наступнымі днямі дырэктар тамтэйшай Цэнтральнай раённай бібліятэкі Валлянціна Клімовіч...

Так, мы шукаем эканамічны эфект, але забываемся часам на эфект сацыяльны, які неўзабаве можа пераўтварыць "званне" чытача ў элітарнае і практычна недасягальнае для шараговага вясковага жыхара. Для таго, каб знайсці "залатую сярэдзіну", Нацыянальная бібліятэка Беларусі праводзіць сёлета рэспубліканскае сацыялагічнае даследаванне "Эфектыўнасць дзейнасці аб'яднаных школьных і публічных сельскіх бібліятэк". Ці дапаможа яно справе, пакажа час...

лася (!) і па-ранейшаму ў пяць разоў адстае ад міжнародных нарматываў, бо цягам года адзін дакумент выдаецца не больш як адзін раз. Абнаўляльнасць фонду, па словах Марыны Пшыбытка, адстае ад названых нарматываў у два з паловай разы. Поўнае абнаўленне літаратуры адбываецца толькі раз на 25 гадоў. Летась, праўда, намецілася станочная тэндэнцыя фондавай абнаўляльнасці. Аднак да шэрагу арганізацыйных праблем у справе камплектавання дадалася яшчэ адна — дзяржаўныя закупкі. І пакуль бібліятэкі бездапаможна цялёпаліся ў павуцінны нарматворных інавацый ды прыстаёваліся да новай сітуацыі, амаль паўгода прайшло. Таму, утэўнена супрацоўнік НББ, станочнай дынамікі новых паступленняў у фонды чакаць не даводзіцца...

Пры такім раскладзе любы "кваліфікаваны" чытач за пояс заткне ці не любога сельскага бібліятэкара ў "кніжнакамп'ютарным арыентаванні".

Мы тое, што мы чытаем

Калі НББ цікавіць найперш удасканаленне пошукавай сістэмы для віртуальнага чытача, дык што ж турбуе рэгіянальнага бібліятэкара? Падавалася б, далёка не толькі тое, што вясковец можа аддаць перавагу ўсюдыіснаму "Гуглу", а не цішы "незаселенай" сельскай чытальні. Давайце ж адсочым, якія ж пытанні абмяркоувала гэтымі днямі бібліятэчная супольнасць краіны пад час работы секцый форуму.

Загадчык Ваўкавыскай раённай дзіцячай бібліятэкі Маргарыта Нікіфарова, да прыкладу, зазначыла, што бібліятэкары знайшлі "залатую сярэдзіну", якая дазволіла сумясціць

Форум

бібліятэкараў Беларусі:

З дзяцінства запомнілася: у рамане Стругацкіх "Культывы лёс" распавядаецца пра новае пакаленне чалавечтва, якое хварэе і гіне, калі не атрымлівае кнігі, і старое пакаленне, што не прымае прагрэсу, вельмі ўмела карыстаецца такой сітуацыяй з моладдзю. Згадка са Стругацкіх — толькі для таго, каб больш не збівацца на банальнае кшталту: той, хто не чытае, варты, мякка кажучы, жалю, бо не ўмее думаць, не бачыць перспектывы, не ўсведамляе свайго "Я"... Дасведчанага чытача стварае сумленны бібліятэкар. Не скідаю з рахункаў значэнне сям'і і школы. І ўвогуле схіляюся да таго, што чытацкі густ у дзіцяці фарміруецца менавіта сярод паліц хатняй бібліятэкі і менавіта пад бацькоўскім "кніжным" наглядом. Калі гэтага не адбываецца, спадзеў — толькі на прафесійнага бібліятэкара: ён — навігатар у кніжным моры, у тым ліку — камп'ютарным, не толькі дарадца, але і псіхолаг. Ці можа пяцікласнік цікавіцца англасаксонскім постмадэрнізмам? Чаму пенсіянер захапляецца псеўдазаможнымі жаночымі раманами? Гэтыя пытанні вывелі з раўнавагі не адно пакаленне бібліятэчных работнікаў.

Можна прачытаць тысячы кніг, але не знайсці галоўную — тую, якая знітуе яву з уяўнасцю, расставіць усе кропкі над "і" ды навучыць думаць самастойна, крытычна і без сляпой веры ў нейкія дагматы. І гэтую адзіную кнігу павінен прапанаваць бібліятэкар. Толькі тады будзе ўпэўнена расці колькасць грамадзян з арыентацыяй: "чытач". Працэс яго станаўлення — нібы клопат настаўніка ці ўрача: любая памылка каштуе невымерна дорага. Дык вось, дасягненню тут шмат, але ж недаглядаў — хапае...

Прыкладна пра гэта і ішла гаворка на III Форуме бібліятэкараў Беларусі, што прайшоў 23 — 25 мая. Міністэрства культуры краіны, Беларуская бібліятэчная асацыяцыя, Нацыянальная бібліятэка Беларусі пастараліся зрабіць мерапрыемства нефармальным, далі шанец выказацца бібліятэчным спецыялістам ці не з усіх рэгіёнаў краіны не дзеля адчапнага, а з канкрэтнай мэтай паляпшэння якасці бібліятэчнай справы.

І перспектыўнае мысленне пры гэтым — зусім не апошня прафесійная якасць, бо пасляўтра, напэўна, і электронная кніга састарэе. Але ці паспеюць яе пабачыць на сяле?

"Залатая сярэдзіна"
паміж эканомікай
і "сацыялкай"

Ёсць такія паказчыкі — колькасць жыхароў на адну публічную бібліятэку. У сярэднім па краіне ён дасягнуў 2 655 чалавек. Нават у пасляваенным годзе названы паказчык быў у Беларусі лепшым. Трывожная статыстыка — з выступлення загадчыка навукова-даследчага аддзела бібліятэчнасцва НББ Марыны Пшыбытка. Прычына, як яна лічыць, у тым, што мясцовыя ўлады пэўных рэгіёнаў перадалі аб'яднаную сельскую бібліятэку ў падпарадкаванне ўпраўленняў адукацыі, а гэта прэчольна рэкамэндацыям, за-

Памятаеце камп'ютарныя дасягненні Магілёўшчыны? А якая сітуацыя па краіне? Камп'ютарызавана 58 працэнтаў публічных устаноў. Сельскія ўстановы ўзброены названай тэхнікай толькі напалову. Ёсць, натуральна, аграгарадоцкія бібліятэкі. Усё, быццам, нармальна. Аднак, зыходзячы з міжнародных нарматываў, на тысячу жыхароў у публічных установах павінна быць не менш за адно камп'ютарызаванае рабочае месца. У нашых бібліятэках на тысячу вяскоўцаў прыпадае... не больш за палову ПК.

Праблемы, праблемы,
праблемы...

Фонды публічных бібліятэк, напоўненыя састарэлымі па змесце, зношанымі ўшчэнт выданнямі, не запатрабаваны. Доказ — нізкая абарачальнасць гэтых выданняў, што цягам 22 гадоў практычна не змяні-

На канец мінулага года колькасць электронных дакументаў не перавысіла 0,1 працэнта сукупнага фонду публічных беларускіх бібліятэк. Прычым гэты працэнт характэрны для кожнай з абласцей краіны. Больш за тое: пераважная колькасць набываемых інфармацыйных прадуктаў — базы даных замежных вытворцаў. Інакш кажучы, улік электронных інфармацыйных рэсурсаў цяпер ніяк не рэгламентаваны. Адпаведныя нормы адсутнічаюць і ў Інструкцыі па ўліку і захаванасці бібліятэчных фондаў.

І гэта яшчэ не ўсё. Марына Пшыбытка паведаміла, што ў памяшканнях, якія патрабуюць неадкладнага рамонту, працуе два працэнты айчынных бібліятэк. Практычна ў кожнай чацвёртай адсутнічае тэлефонная сувязь. У трынаццаці ўстановах няма ацяплення. Ды плюс — пастаянны недахоп прафесійных кадраў, недаравальна нізкая бібліятэчная зарплата.

традыцыйную кнігу ды сучасныя тэхналогіі. Так, ва ўстанове ёсць поўны набор неабходнай для гэтага тэхнікі і кампакт-дыскаў. У аснову спецпраекта "Прыгажосць вакол нас" пакладзены тры асноўныя прыцыпы: крэатыўнае афармленне інтэр'ера ўстановы, пераўтварэнне сістэмы кніжнага камплектавання, інавацыі ў масавай рабоце. Цікавым падзеям два апошнія. Стаўка пры камплектаванні зроблена на энцыклапедычныя выданні і кнігі беларускіх аўтараў. Але галоўная "фішка" — кнігі-гульні, у тым ліку і ў фармаце 3D... А ў якасці інавацый Ваўкавыск прапанаваў дзецям мультымедыяныя прэзентацыі, TV-гіды, віртуальныя турны...

Нягледзячы на сізіну, і я 3D-кніжку пагартаў бы. А ў Японіі, кажучы, дзіцячыя выданні з пахамі ўжо з'явіліся. У кожнай краіны — свае бібліятэчныя інавацыі...

бібліятэка імя Якуба Коласа НАН Беларусі. У выніку паскараецца і спрашчаецца інвентарызацыя кніжнага фонду...

Доўжыць можна бясконца. Але ці варта?

Паважаныя бібліятэкары, не магу ставіцца да бібліятэчнай справы непрадзята з той проста прычыны, што вельмі люблю Кнігу і перакананы: цікаваць да яе дэкларацыямі не сфарміраваць. Як павялічыць колькасць чытачоў? Давайце абмяркуем на старонках нашай газеты.

Дык дзе выйце з сітуацыі?

Словам, на пасяджэнні секцыі бібліятэчнага форуму аб праблемах, наколькі зразумела, практычна не гаварылі. Пераможных справаздач — безліч. Але на фоне праблематыкі пленарнага пасяджэння справаздачныя "рэляцыі" ўспрымаліся неяк дзіўнавата. Так, вопытам дзяліцца мож-

Паказчык як у 45-м, нізкая абарачальнасць фондаў, аптымізацыя... Чаму ж рэгіёны — з "пераможнымі рэляцыямі"?

прыехаць не дзеля адчапнога...

На слайдах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі былі паказаны канкрэтныя інтэрнэт-пагрозы бібліятэчнай сістэме. І не толькі беларускай.

Пра сельскую бібліятэку аграгарадка "Ціманова" распавяла дырэктар Клімавіцкай бібліятэчнай сеткі Таццяна Дамінікан. Установа фарміруе краязнаучныя рэсурсы, выдае рэкламныя інфармацыйныя матэрыялы (у тым ліку — электронныя), відэафільмы. У ліку масавых мерапрыемстваў — экскурсіі, экследыцыі... Ухвальна, але, так бы мовіць, даволі традыцыйна...

У Маларыцкай дзіцячай бібліятэцы ёсць свой вэб-сайт. Намеснік дырэктара мясцовай ЦБС Таццяна Крысіна справядліва заўважыла, што сайт — гэта і імідж установы, і эфектыўны інструмент па трансляцыі бібліятэчных навін.

Нясвіжская ж цэнтральная райбібліятэка галоўным кірункам дзейнасці лічыць маральна-духоўнае выхаванне асобы. Для гэтага ўстанова супрацоўнічае са святарамі і грамадскасцю. На Хоцімшчыне краязнаўствам займаецца Батаеўская бібліятэка-музей, а экалагічнай асветай — Бяседавіцкая бібліятэка флары і фаўны.

Вельмі актыўна супрацоўнічае са СМІ Салігорская раённая цэнтральная бібліятэка. Толькі вось у ліку га-

на і неабходна. Асабліва тады, калі на прадстаўнічы форум запрошаны лепшыя. Але як быць са спадзевам дырэктара НББ Рамана Матульскага на тое, што бібліятэчная супольнасць павінна мінімізаваць наступствы аптымізацыі? Ці мо гэта "павінна" адбыцца ў іншы, больш спрыяльны, час? Цікава, калі і дзе? Не так часта разам збіраецца авангард, так бы мовіць, бібліятэчнай сілы Беларусі.

зет-партнёраў "К" чамусьці няма. З часам, спадзяёмся, гэты недахоп мы выправім.

Аршанская гарадская цэнтральная бібліятэка імя А.С. Пушкіна стала летась пераможцам абласнога тура рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры" ў намінацыі "Інавацыі ў галіне бібліятэчнай справы". Культурна-адукацыйная праграма "Нясумны вечар у бібліятэцы" стала "візітоўкай" установы.

Адзел літаратуры для дзяцей і юнацтва Брэсцкай абласной бібліятэкі арганізаваў гучныя чытанні.

Віртуальнымі пісьменніцкімі музэямі славіцца Гомельская абласная ўніверсальная бібліятэка.

Дык, мабыць, на падобныя лёсавызначальныя форумныя варта запрашаць не лепшых, а горшых? Тых, хто пра інавацыі не чуў, камп'ютара баіцца, за літаратурным працэсам не сочыць і бльгае Ван Гога з Ван Дамам? Няхай патлумачаць, што канкрэтна замінае: мізэрны заробак ці "выпадкава абраны" жыццёвы лёс. Мо тады і знойдзецца агульнае рашэнне, як вывядзіць бібліятэчную справу з крывіснай сітуацыі... Паўтараў і паўтараць буду: той, хто валодае інфармацыяй, — валодае светам. Каму як не яму, дасведчанаму і неабыякаваму, не толькі ўзняць праблему ўстановы, раёна, вобласці, але і прапанаваць сваё бачанне вырашэння? У гэтым, напэўна, і сіла супольнасці...

Яўген РАГІН

На здымках: пад час III Форуму бібліятэкараў Беларусі. Фота Юрыя ІВАНОВА

Хэдлайн рэгіёна: прэферэнцыі для творчасці

"Парніковае" падаткаабкладанне?

Тады шансон — не на аграсядзібу!

Мы шмат пісалі пра тое, што беларускія аграсядзібы павінны мець нацыянальны каларыт. Іх у нас — каля дзвюх тысяч. Цягам мінулага года адпачыла тут 223 тысячы чалавек. 30 працэнтаў з іх — замежныя турысты. І ў нашым вясковым антуражы прапаноўваць, скажам, японцам сушы як вярэру, арыгамі як сувенір, характары як абрад — не надта дарэчна, мякка кажучы. Не зразумеюць. Маўляў, свайго мы і дома пакаштуем — давайце дранікаў ды "Лявоніху"!.. Усё гэта так. Але гаспадароў сядзіб не вучаць нацыянальнай свядомасці. І не ўсе пакуль дацямілі, што аўтэнтнае беларускае на Беларусі прадаваць выгадней — нават суайчынніку, які ўжо "наеўся" турцыямі і чэхіямі. Вось і ўзнікаюць на беларускіх абсягах, хутчэй, турыстычныя фазэндны ды ранча, а не традыцыйнае звонку беларускае жытло, няхай сабе і з сучасным унутраным еўраначыннем.

— Паслугі аграэкатурызму і рамесніцкай дзейнасці маюць значныя падатковыя льготы, — заўважыла на нядаўняй прэс-канферэнцыі намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення падаткаабкладання фізічных асоб Міністэрства па падатках і зборах Святлана Шаўчэнка. — Гэтыя прэферэнцыі — доказ таго, што дзяржава аказвае сацыяльную падтрымку сельскім ініцыятывам...

Згодны, справу на пачатковым этапе развіцця варта ўсебакова падтрымліваць. Гэта і адпачынак, і здаравенне, і практычнае знаёмства з нашымі традыцыямі, гісторыяй ды прыродай. Карацей, справа ў перспектыве — цалкам бюджэтаўтваральная. І трэба для гэтага мінімум: жылло, падсобная гаспадарка, заяўка мясцовым уладам, выплата адной базавай у год (сто тысяч рублёў). І два гады — ніякіх падатковых праверак. Словам, умовы — самыя парніковыя... І хіба ж дзіва, што ў 2006 годзе такіх сядзібных гаспадароў было крыху больш за 30, а на сёння — ужо дзве тысячы.

Так, у большасці вясковых сядзіб цябе сустрануць з беларускай песняй, у нацыянальным строі і з караваем хатняй выпечкі. І, як паказвае практыка, гэта тыя прадпрыемальныя людзі, якія даўно наладзілі цесны кантакт з мясцовымі адзелаў культуры. А дакладней — з народнымі аматарскімі калектывамі ды майстрамі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Інакш кажучы, гэтыя гаспадары аграэкасядзіб даўно ўцямілі, што шансон — для рэстарана, а вёска — для нетаропкага ўспрыняцця менавіта сялянскага побыту. І тут акорды іншыя, без гарадскога фальшу. Сам бачыў на Расоншчыне, як сталы немец-турыст прасіў у гаспадыні экасядзібы баршчу з печы, і каб той быў з "вугельчыкамі", міска — з гліны, а лыжка — з дрэва. Немец, відаць, добра пазнаёміўся ў свой час з нашымі спаконвечнымі традыцыямі...

А калі гаспадар сядзібы — колішні гараджанін і не ўмее як след гатаваць? Тады не абысціся яму без

падтрымкі аматарскіх аб'яднанняў нацыянальнай кухні, якімі славіцца, да прыкладу, Шумілінскі раён. А калі спяваць ды граць не ўмее, дык прамае дарога яму — у бліжэйшы адзел культуры. І такімі трывалымі дзяржаўна-прыватнымі сувязямі даўно славіцца, скажам, Ашмяншчына. А на двары такой сядзібы майстар-клас могуць правесці кавалі, бондары, ганчары, ткачы, якіх цяпер хапае ці не ў кожным нашым раённым Доме рамёстваў. Канкрэтныя геаграфічныя прыклады можна доўжыць бясконца, але неаспрэчным застаецца тое, што сельскі турызм на пах з адзелаў культуры толькі спрабуе набраць сілы.

Вось рамесніцкай дзейнасцю на Беларусі займаецца на сёння шэсць з паловай тысяч творцаў. Для іх таксама створана спрощанае падаткаабкладанне. Як паведамляе намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення падаткаабкладання фізічных асоб — начальнік упраўлення падаткаабкладання індывідуальных прадпрыемальнікаў Міністэрства па падатках і зборах Таццяна Пятрэнка, існуе больш за 30 відаў рамесніцтва. Дарэчы, сярод саломкапляцення, ганчарства і г. д. ёсць арыгамі і ікебана. Указы і законы гэтага, натуральна, не забараняюць. Справа, зноў-такі, — у нацыянальным гонары, наяўнасць якога прававымі актамі не прастымуюеш. А вось дзейнасць аддзела культуры па наладжванні творчых праграм у сядзібных межах і на "зялёных маршрутах" рэгламентуецца, па словах Святланы Шаўчэнка, таксама вельмі проста: грошы ад выканання культурных паслуг ён атрымлівае ад гаспадары сядзібы ў адпаведнасці са складзенай загадзя дамовай...

Пры наладжванні беларускага аграэкатурызму, як падкрэсліла Святлана Шаўчэнка, мы выкарысталі і замежны вопыт: польскі, амерыканскі, украінскі. Наша схема — найбольш спрыяльная ў плане спрощанага падаткаабкладання і справаздачнасці. Нагадаю: усе гэтыя прэферэнцыі — найперш для росту эканамічнай заможнасці сяла. Не забыцца б толькі, што сяла — беларускага...

Я.Р.

**НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА II ПАЎГОДДЗЕ 2013 г.**

Увага!

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Вячаслаў Якавенка.

Канстанцін Шаўцоў.

"Вясновы букет"

"Вясновы букет-2013" — адбыўся. Сёння прапануем вашай увазе фотарэпартаж Юрыя Іванова са свята, што сабрала майстроў з усёй рэспублікі. Аднак "Культура" мяркуе ў адным з бліжэйшых нумароў павесці гутарку пра канкурэнтаздольнасць айчыннага сувеніру наогул. Тым больш, як мы неаднойчы паведамылі, сёлетні "Вясновы букет" яшчэ загадзя планавалася як рэпетыцыя да аналагічнага свята ў 2014-м, калі Мінск прыме Чэмпіят свету па хакеі. Дык што ж прадставім гасцям Беларусі? Чытайце ў наступных нумарах!

Уладзімір Хіхіч.

Ларыса Варчэня.

Марыя Кузьміч.

Інна Сайчук.

Алена Нікановіч.

Зямля і неба **Валожыншчына:** **Фердынанда** **ПЛЕНЭР**

Днямі на Валожыншчыне скончылася работа III Рэлігійнага дзіцячага конкурсу-пленэру "Зямля і неба Фердынанда", прысвечанага выдатнаму беларускаму мастаку Ф.Рушчыцу (1870—1936 гг.) — ураджэнцу вёскі Багнанаў. Пленэр праводзіў аддзел культуры Валожынскага райвыканкама, а старшынёй журы быў член БСМ і выкладчык архітэктурнага факультэта БНТУ Аляксандр Квяткоўскі.

Наогул, Аляксандр Квяткоўскі — асаба цікавая, бо ўсё сваё мастацтва цалкам прысвячае роднаму краю (сам ён родам з Валожына). І свае апошнія работы, звязаныя з Бацькаўшчынай — Беларуссю, з беларускай міфалогіяй, сёння (да 3 чэрвеня) можна пабачыць на яго персанальнай выстаўцы "Песні дрыгвы", якая з поспехам працуе ў галерэі Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці і прымеркавана да 35-годдзя прафесійнай і педагогічнай дзейнасці мастака.

Праект "Песні дрыгвы" з'явіўся дзякуючы вершу Віктара Шніпа "Ба-

А. Квяткоўскі. "Вада".

У пленэры прымалі ўдзел каля пяцідзесяці дзяцей — юных мастакоў з Валожыншчыны (Вішнева, Валожын, Доры, Івянец), таксама з Ашмян і Вілейкі. Сярод пераможцаў конкурсу-пленэру — М.Мядзвецкі, Д.Луціна, М.Няхай, В.Красоўская, А.Зара, М.Місян, В.Станулевіч.

Прыемна, што ў самой багнанаўскай школе пра памяць аб Рушчыцу рупяцца, ствараюць музей, адшукваюць усе магчымыя звесткі з жыцця славутага земляка.

лота", вандроўкам па Палессі, супрацоўніцтва з грамадскай арганізацыяй "Ахова птушак Бацькаўшчыны".

Хутка разам са сваімі студэнтамі — будучымі архітэктарамі Аляксандр Квяткоўскі выязджае на штогадовую практыку: ізноў на Валожыншчыну, у Вішнева — мястэчка, дзе нарадзілася некалькі знакамітых дзячаў Беларусі і свету. Як вынік гэтай вандроўкі павіна на адбыцца выстаўка, прысвечаная 90-годдзю дзявятага Прэзідэнта Ізраіля Шымона Пераса, які нарадзіўся менавіта ў Вішневе 2 жніўня 1923-га.

Касцюковіччына: паэзія і песня

"Ізноў талентаў парад..."

Цягам двух дзён доўжылася ў Касцюковічах Другое Абласное свята паэзіі і аўтарскай песні "Пісьмянкоў луг". 24 мая ў ДШМ адбыліся Пісьмянкоўскія чытанні.

У якасці ганаровай гасці на свяце прысутнічала жонка паэта — Алена Пісьмянкова. Удзел у мерапрыемстве прынялі беларускія і расійскія пісьменнікі, барды, унук народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова Уладзімір Бербераў, мясцовыя аматары літаратуры.

Народнае аматарскае аб'яднанне "Літаратурная гасцеўня "Крынічка" падрыхтавала для гасцей музычна-паэтычную кампазіцыю па творчасці паэтаў прыбесядскага краю і па вершах Аляся Пісьмянкова. Наступным днём усіх ветліва сустрэў маляўнічы бераг Бесядзі, той самы "Пісьмянкоў луг". Тут праходзіў конкурс літаратурных выставак, у якім прынялі ўдзел дзесяць раёнаў Магілёўшчыны. Перамаглі Горацкая ЦБС, Асіповіцкая бібліятэчная сетка. А 1 месца заняла Касцюковіцкая ЦБС.

У конкурсе дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва лепшымі аказаліся Андрэй Ганчарэнка, Сяргей Благушка з Касцюковіцкага раёна і Алена Зушчык з Горак.

А былі яшчэ конкурсы паэзіі і аўтарскай песні. Пераможцы атрымалі памятную статуеткі "Натхненне", зробленыя з крыштальнага каляровага шкла па эскізе касцюковіцкіх мастакоў.

Наталля ДРОБЫШАВА,
кіраўнік народнага аматарскага аб'яднання "Літаратурная гасцеўня "Крынічка"

пры Касцюковіцкай цэнтральнай бібліятэцы імя І.Г. Чыгрынава

На здымку: пад час свята на Касцюковіччыне.
Фота Людмілы СМАЛЯКОВАЙ

Стварэнне запатрабаваных шырокім грамадствам устаноў культуры, а таксама іх аптымізацыя не першы год з'яўляюцца аднымі з прыярытэтных задач Міністэрства культуры нашай краіны. Галоўнай асаблівасцю аптымізацыі лічыцца ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы, фарміраванне эфектыўнай сеткі новых тыпаў устаноў культуры рознага ўзроўню. Апрыёры іх дзейнасць павінна актывізаваць працу па зберажэнні ды папулярызацыі народнай традыцыйнай культуры і рамёстваў (маюцца на ўвазе такія ўстановы, як цэнтры фальклору, дамы культурна-сацыяльных паслуг, майстэрні рамёстваў, дамы народнай творчасці). Але, як аказалася на практыцы (пра што сведчаць і шматлікія матэрыялы "К"), у большасці выпадкаў акрамя замены шылд ніякіх кардынальных зрухаў у працы устаноў не адбылося.

налогій у сферы культуры ды арганізацыі жыцця. Праект скіраваны на стварэнне асяродка, спрыяльнага для творчасці і самарэалізацыі маладых жыхароў Расіі. Стваральнікі праекта перакананы, што ў наш час сціраюцца межы паміж рознымі відамі мастацтва і навуковымі дысцыплінамі, паміж вытворцамі культурных прадуктаў і іх спажыўцамі, а новыя тэхналогіі ўплываюць на культурную тканіну, ствараючы магчымасці для творчага пошуку. Атрымаецца своеасаблівы творчы сімбіёз. Наколькі ён будзе

грамадскія праблемы. Галоўнае — каб не было сумна. У выніку ДНК павінны стаць месцам актывізацыі творчага ўяўлення, прадпрымальніцкага і інавацыйнага патэнцыялу грамадства, найперш, моладзі. Рэалізацыя праекта сведчыць, што для дзяржавы важна даць пачаткоўцам у творчай сферы магчымасць прымяняць свае таленты максімальна эфектыўна, ярка і поўна. З гэтай нагоды згадваецца буйнамаштабны айчынны праект "Зорка ўзыходзіць над Беларуссю", які праводзіцца (праўда, толькі ад-

захапленне і зайздасць. Аднак трэба разумець, што ажыццявіць адразу такі значны праект не пад сілу. Так, на першым этапе — да 2015 года — праект разлічаны толькі на сярэднія і буйныя гарады з колькасцю насельніцтва ад 50 тысяч чалавек. Пакуль не вядома, ці прывядзе стварэнне ДНК да закрыцця ўжо існуючых устаноў культуры, якія маюць сваю пастаянную аўдыторыю. Яшчэ адно немалаважнае пытанне: ці "дабяруцца" ДНК да вёскі? Пры ўсіх недапрацоўках пры стварэнні устаноў культуры новага тыпу ў Беларусі, у

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

Калегі, зайдзіце на форум!

Інга ЖУРОМСКАЯ,
начальнік аддзела культуры
Докшыцкага райвыканкама

Ва ўмовах імклівага развіцця інфармацыйных тэхналогій установы культуры Докшыцкага раёна імкнуцца выкарыстаць у сваёй творчай дзейнасці новыя, больш запатрабаваныя формы ды кірункі самарэалізацыі. І без Інтэрнэту тут, неаспрэчна, не абыйсціся. У адваротным выпадку, проста немагчыма трымаць нос па ветры.

Прайсці тэст на ДНК

Прынцып edutainment у дзеянні

Трэба сказаць, што і ў суседняй Расіі мэты пераўтварэння тыпу існуючых дзяржаўных ды муніцыпальных устаноў культуры ў так званыя бюджэтныя ўстановы новага тыпу, якое распачалося ў 2011 годзе, мала чым адрозніваюцца ад айчынных. Да прыкладу, як адзначылі ў Міністэрстве культуры Татарстана, дзе карэспандэнт "К" пабываў пад час камандзіроўкі з нагоды Дня яднання народаў Беларусі і Расіі, аптымізацыя устаноў культуры ў іх рэспубліцы таксама скіравана на пашырэнне спектра паслуг у сферы культуры, забеспячэнне магчымасці больш аператыўнага выкарыстання рыначных механізмаў. На практыцы, зразумела, усё выглядае не так аптымістычна нават у такім самадэятэльным рэгіёне Расійскай Федэрацыі, як Татарстан. Сродкі на культуру там таксама выдаткоўваюцца з рэспубліканскага бюджэту па астаткавым прынцыпе.

І ўсё ж расіяне ў справе рэарганізацыі устаноў культуры пайшлі далей. Са жніўня мінулага года Міністэрствам культуры Расійскай Федэрацыі па даручэнні Урада рэалізуецца новы прывабны праект: стварэнне дамоў новай культуры. "Пілотныя" ДНК ужо пабудаваны ў Калузе, на чарзе — Першаўральскі і Уладзівастоў. Перад адкрыццём гэтых устаноў была ажыццяўлена праграма мерапрыемстваў пад эгідай ДНК. Гэта — разнастайныя выстаўкі, фестывалі, лекцыі і семінары з удзелам расійскіх ды замежных культурасветработнікаў, мастакоў, архітэктараў, скульптараў, артыстаў, рэжысёраў, навукоўцаў і культуролагаў.

Але што такое ДНК? Як адзначаюць стваральнікі праекта, дамы новай культуры з'яўляюцца цэнтрамі распаўсюджвання новых ведаў і перадавых тэх-

жыццяздольны, пакажа час. Зараз жа важна, што да стварэння аб'ектаў ДНК далучаны не толькі рэгіянальныя органы ўлады, але і шэраг прыватных партнёраў праекта. Думаецца, і на Беларусі пры стварэнні культурна-спартыўных цэнтраў, у тым ліку размешчаных у старадаўніх палацах, мясцоваму кіраўніцтву варта задумацца над прыцягненнем інвестараў. І не проста прадаваць за "базавую" ўнікальныя сядзібы, але з канкрэтнымі праектамі, бізнес-планам прыйсці да патэнцыйнага спонсара.

Як ствараецца сістэма ДНК? Паводле задумкі аўтараў праекта, архітэктара ДНК-цэнтраў павінна адлюстроўваць культурны код ўсяго праекта. Таму было прынята рашэнне будаўніцтва пілотных дамоў новай культуры "з нуля". Міністэрства культуры Расіі сумесна з Інстытутам медыя, архітэктуры і дызайну распрацавала функцыянальную праграму будучых ДНК-цэнтраў. Гэтая праграма была скарэктавана ў адпаведнасці з сацыякультурнай сітуацыяй ды патрэбамі канкрэтных гарадоў. Той жа Дом новай культуры ў Калузе арганізаваў пад адным дахам прастору для выставак, канцэртаў і перформансаў, грамадскую прастору, адукацыйныя цэнтры ды творчыя майстэрні. Выстаўкі сучаснага мастацтва, канцэрты, кінапаказы ў ім спалучацца з лекцыямі, курсамі, працай лабараторый і майстэрняў.

Галоўная асаблівасць ДНК-цэнтраў — праца ў фармаце edutainment (гэты тэрмін неаднойчы ўзнікаў у рубрыцы "Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы"). Яго сутнасць у тым, каб веды перадаваліся ў зразумелай, проста і цікавай форме. У такім фармаце можна раскаваць пра гісторыю, літаратуру, фатаграфію,

нойчы) пад эгідай Міністэрства культуры ды ахапіў усе раёны нашай краіны.

Вяртаючыся да ДНК, трэба адзначыць, што яго ядром стане культурны прадукт, які маюць вырабляць мясцовыя жыхары, а, у сваю чаргу, прывабныя майстар-класы, выстаўкі і канферэнцыі будуць, але толькі часткай праекта. Якія ж функцыянальныя зоны маюць ДНК-цэнтры? Гэта і кафэ, і бібліятэка, і медыятэка, і праектныя пакоі. Цэнтрам ДНК мае стаць віртуальны музей — новы фармат арганізацыі выставачнай прасторы, які дазваляе дэманстраваць у адным месцы некалькі выставак адначасова, выкарыстоўваючы яго як лектарый або глядзельную залу, змяняючы візуальнае аздабленне ды функцыі націскам адной кнопкі.

Усе гэтыя задумкі па стварэнні новых устаноў культуры могуць выклікаць толькі шчырае

нас на вядучы план выходзіць абслугоўванне сельскіх жыхароў аддаленых і маланаселеных тэрытарыяльных паселішчаў. Можа, не такімі, як хацелася б, тэмпамі, але адбываецца адкрыццё ў сельскай мясцовасці філіялаў і класаў дзяціных школ мастацтва, рамёстваў, ужо далёка не адзін раённы аддзел культуры мае свае мабільныя перасоўныя ўстановы культуры.

Таму важна, "беручы на ўзбраенне" перспектывы вопыт, не страціць і сваю выпрацаваную сістэму падтрымкі культуры на сябе, у тым ліку каштоўных культурасветработнікаў, а разам з імі — спеўныя ды духоўныя традыцыі, рамёствы, якія поруч з адметнай прыродай прывабліваюць турыстаў ў глыбінку.

Кастусь АНТАНОВІЧ
На здымках: пад час прэзентацыі Дома новай культуры ў Калузе.

1. Дзе знайсці эмоцыі?

Ці варта доўга тлумачыць, што інтэрнэт-рэсурсы — гэта каштоўная скарбонка крэатыву? А без карпатліва падабраных сродкаў мастацка-эмацыйнага ўздзеяння на глядача культурна-масавае мерапрыемства проста не будзе мець поспеху. Вось прыклад таго, як можна "расфарбаваць" творчую дзею. Пры падрыхтоўцы тэатралізаванай акцыі ў гонар 68-й гадавіны Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне наш гарадскі Цэнтр культуры скарыстаўся магчымасцямі Міжнароднага форуму культуротнікаў. Адрозніваецца асноўны візуальны акцэнт свята: вобраз Радзімы-маці — непахіснай жанчыны. Ідэю мы рэалізавалі на цэнтральнай канцэртнай пляцоўцы. Гэтая сцэна тэатралізацыі (пад дыктарскі тэкст) выклікала самыя станоўчыя эмоцыі глядачоў.

2. "Пакаштаваць" кнігу

Асноўны клопат нашых бібліятэк — прыцягненне большай колькасці чытачоў. Старыя метады папулярызацыі цяпер не спрацоўваюць. Наша ноў-хаў — прэс-кавярня "Кніга выйшла пагуляць". На гарадской плошчы, у імправізаванай кавярні за столікамі, можна адпачыць, пагартаць часопіс, пазнаёміцца з літаратурнымі навінкамі, "кніжным меню", запісацца ў бібліятэку, паўдзельнічаць у гумарыстычным аўкцыёне. Запытанае: а пры чым тут Інтэрнэт? Ды проста гэтая прастора — яшчэ і дадатковая магчымасць для самапіярэ. Таму цалкам верагодна, што на сайтах неўзабаве з'явіцца доказ, што нашу ідэю падхапілі калегі з іншых абласцей ды краін.

3. Выбраць праект

Менавіта Інтэрнэт спрыяе пераходу клубаў ды бібліятэк да больш актыўнага асваення праектных тэхналогій. Вялікая разнастайнасць творчых сацыякультурных праектаў у Сеціве вызначыла перспектывы напрамак дзейнасці аддзела культуры. Культурны прадукт стаў больш прывабны і якасны.

4. Танцы па-над возерам

Як падтрымаць актыўную грамадскую пазіцыю дзяцей і моладзі, не пакінуўшы пры гэтым без увагі людзей сярэдняга і сталага веку? Такое пытанне задаюць сабе многія работнікі культуры. Як правіла, мы ладзім мерапрыемствы, скіраваныя на пэўную катэгорыю насельніцтва. А вось нашы калегі з латвійскага горада Балві практыкуюць сямейныя летнія балі, якія праводзяцца на адкрытым паветры (на берэзе возера, напрыклад). Масавае гуляненне для ўсіх узростаў і катэгорый насельніцтва пад жывую музыку стварае сяброўскую атмасферу. Ці ж магчыма не выкарыстаць такі бліскучы досвед для ўмацавання ўнутрысямейных стасункаў і сацыялізацыі маладога пакалення?

5. Гаданне на рунах

І яшчэ адзін вынік нашых інтэрнэт-пошукаў, калі з аскепкаў чужых ідэй неўзабаве нараджаецца штосьці сваё, непаўторнае. Мы стараемся ўкараніць у музейную справу больш актыўныя формы работы. Зала этнаграфіі заўжды прыцягвала павышаную ўвагу наведвальнікаў. Усе жадаюць ведаць, як жылі продкі і чаму яны пакланяліся. Так з'явілася ідэя стварэння пляцоўкі для гадання на рунах. Як вядома, руны — магічныя алфавітныя знакі, што высякаліся на камянях або выразаліся на дрэве. Дык вось, лясная німфа прапаноўвае раскруціць чароўнае кола і прыадкрыць застону над будучым. Яшчэ адзін сродак узняць настрой гасцям музея і атрымаць прызы!..

Ірына Іванаўна Варанцова-Дашкава лічылася адной з самых прыкметных пецяярбургскіх нявест сярэдзіны XIX стагоддзя. Па-першае, яна была прадстаўніцай старажытнага і вельмі славага дваранскага роду. Па-другое, Варанцовы-Дашкавы на працягу некалькіх стагоддзяў, знаходзячыся практычна ля самога расійскага прастола, аказвалі істотны ўплыў на палітыку дзяржавы. І, нарэшце, сям'я была вельмі багатая. Пецяярбургскі салон, адкрыты маці Ірыны — Аляксандрай Кірылаўнай, адной з першых прыгажунь, вылучаўся раскошай і лічыўся прэстыжным.

Аднойчы салон наведваў сын героя руска-персідскай і руска-турэцкай войнаў, прапалаўнага фельдмаршала Івана Фёдаравіча Паскевіча-Эрыванскага. Спадчынік славы свайго сталага бацькі, Фёдар Іванавіч ужо не быў легкадумным юнаком. Але, дажыўшы да трыццаці гадоў, усё яшчэ не ажаныўся. Юная Ірына Варанцова-Дашкава завалодала яго думкамі настолькі, што ён хутка стаў пастаянным наведвальнікам салона, маючы на мэце прыцягнуць да сябе ўвагу дзяўчыны. Багацце, здабытае бацькам на марсавых палях, дазваляла яму заляцацца да князёўны, і вытанчаныя знакі ўвагі Паскевіча былі ацэнены бацькамі Ірыны.

Ірына Паскевіч.

Аднак, калі ў рэшце рэшт дачка заявіла, што збіраецца прыняць прапанову Паскевіча, радасці ў іх гэта не выклікала. Пра Паскевіча-старэйшага ў свецкіх колах казалі не інакш як "із гязі в князі". Нашчадак небагатага літвінскага шляхціца, стары Паскевіч не толькі багацці, але і княжацкі тытул атрымаў выключна дзякуючы ўласнаму воінскаму таленту. Але для расійскай знаці ён, тым не менш, заставаўся чалавекам "захудалага паходжання", які займаў свой статус не па праве.

Родныя і блізкія як маглі адгаворвалі князёўну Ірыну ад такога выбару, але шлюб усё адно адбыўся. Замужжа Ірыны Варанцовай-Дашкавай было ўспрынята як выклік. Маладой сям'і фактычна абвясцілі байкот. Ахвяраваўшы дзеля кахання "дружбаі" вялікага свету, новаспечаная княгіня Паскевіч тры гады вымушана была весці замкнуты лад жыцця, прымаючы ў багатым пецяярбургскім доме свайго мужа на Англіскай узьвэржнай толькі нешматлікіх, найбольш блізкіх ёй, людзей.

Калі ў самым пачатку 1856-га фельдмаршал Паскевіч памёр, Ірына Іванаўна без шкадавання пакінула сталіцу Расійскай імперыі, каб разам з мужам уступіць у валоданне спадчынай свёкра. Перлінай уладанняў Паскевіча-старэйшага быў Гомель. Яму належыла палова горада і яшчэ 90 маёнткаў, фальваркаў, сядзіб, хутароў, дамоў у Гомельскім павеце. Абжываючы шыкоўны гомельскі палац, княгіня Ірына, выхаваная на творах Талстога, Дастаеўскага, Тургенева, усё часцей, міжволі, думала аб тым, пра каго кажуць "пакрыўджаныя лёсам", пра "бедных" людзей...

І вось у 1857 годзе княгіня Паскевіч прымае рашэнне ахвяраваць штомесяц па дзесяць рублёў срэбрам для бясплатнага жаночага вучылішча. На яе сродкі ствараецца і ўтрымліваецца прытулак для дзяўчынак-сірот, дзіцячы прытулак гарадскога Аляксандраўскага вучылішча і багадзельня для пажылых жанчын. З выхаванцаў прытулка княгіня Ірына выбірала найбольш здольных дзяцей і давала ім магчымасць атрымаць прафесію, якая ў далейшым магла б забяспечыць ім прыстойнае жыццё.

Моцна жадаючы мець дзяцей, Ірына Іванаўна аднойчы мусіла выслушаць безапеляцыйны прысуд урачоў: дзяцей у іх з князем Паскевічам быць не можа... Пазбаўленая магчымасці прылашчыць сваё ўласнае дзіця, княгіня падарыла сваю любоў дзецям-сіротам. Менавіта для іх на перакрываўванні вуліцы Замкавая і Траецкая княгіня адкрыла салон, у якім іх навучалі музыцы і спевам.

Гомельская дабрадзейка

Вуліца Замкавая і вакзал у Гомелі. 1911 г.

Але і тыя гомельскія дзеці, што мелі сем'і, не былі забыты. У вёсцы Сцюдзёная Гута, што пад Гомелем, Ірына Іванаўна пабудавала школу для вясковых дзетак. А ў самым Гомелі на грошы Паскевічаў была створана мужчынская класічная гімназія. Па святах усім дзецям горада, па загадзе княгіні Ірыны, раздавалі падарункі...

У 1903-м княгіня Ірына аўдавала, пражыўшы ў шлюбе пяцьдзесят гадоў. Яна засумавала, апрапушчэўшы ўсімнае адзенне на ўсё астатняе жыццё і... яшчэ больш патрыбілася ў справы дабрачыннасці ды міласэрнасці. У 1905-м ахвяравала дзесяць тысяч рублёў на заснаванне імянай ступендыі пры Пе-

Згодна з рашэннем, прынятым на сесіі Гомельскага гарадскога Савета дэпутатаў, вуліца Першамайская стане працягам Ірынінскай, названай у гонар княгіні Ірыны Паскевіч, і тым самым цалкам верне страчаную ў 1919 годзе назву.

Сучасны выгляд франтона трыцяга корпуса лячэбніцы, пабудаванай Ірынай Паскевіч.

цяярбургскім тэхналагічным інстытуце. Гэта ступендыя, якая ўтваралася ад працэнтаў з ахвяраванай сумы, штогод прызначалася аднаму са студэнтаў інстытута, самаму здольнаму, незалежна ад саслоўя і веравызнання. У 1907 годзе, на ўласныя грошы, Ірына Іванаўна пабудавала водаправод у Гомелі, падарыла гораду дзве пажарныя вышкі, каменны будынак для рамесных класаў мужчынскага прыходскага вучылішча.

Вымушаная прыняць пасты смерці мужа ў свае рукі кіраванне шэрагам прадпрыемстваў, якія яму належалі, княгіня Паскевіч паказала сябе не проста пастяховым "менеджарам", але і чалавекам новага мыслення. Гэта яна першай у Расійскай імперыі ўвела для працоўных Добрушскай папяровай фабрыкі і Добрушкага лесапільнага завода васьмігадзінны працоўны дзень. Усе супрацоўнікі гэтых прадпрыемстваў атрымалі ад гаспадыні бясплатнае і вельмі прыстойнае жыллё. Зрэшты, гомельскія газеты па наказе княгіні Ірыны бясплатна карысталіся паперай, якую выраблялі на яе фабрыцы.

Аднойчы княгіня Паскевіч заўважыла, што ў горадзе і яго наваколлях надта ж шмат людзей пакутуюць на трахому. Сама княгіня таксама пачала слепнуць... Ірына Іванаўна фінансавала будаўніцтва спецыяльнай лячэбніцы, на ўласныя грошы падрыхтаваўшы шэраг урачоў.

Узровень падрыхтоўкі гомельскіх акулістаў аказаўся такім высокім, што з усёй Беларусі хворыя спяшаліся да іх на прыём у лячэбніцу, якая знаходзілася на вуліцы Канатнай. Тут вярталі зрок многім. Але, на жаль, княгіню Паскевіч яе выхаванцы не змаглі вылучыць, толькі прыпыніўшы, расцягнуўшы на гады, працэс страты зроку...

Гэта лячэбніца была не адзінай медыцынскай установай, адкрытай Ірынай Іванаўнай. У 1912-м яна будзе гінекалагічную бальніцу і раддом, а таксама ахвяруе грошы на ўзвядзенне нейрахірургічнай клінікі Пірагова ў Пецяярбургу.

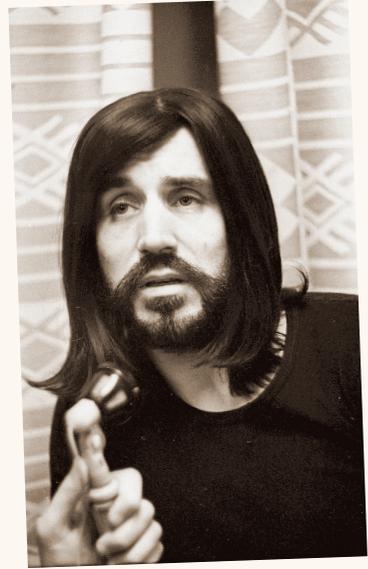
У гады Першай сусветнай вайны па ініцыятыве княгіні Паскевіч быў пабудаваны ваенны шпіталь на 100 ложкаў. Прынялі параненых таксама іншыя медыцынскія установы, часова пераўтвораныя намагааннямі Ірыны Іванаўны ў лазарэты. Дзейнае спачуванне гомельскай княгіні рускім воінам, якія былі паранены на палях бітваў, атрымала шырокі рэзанс. У 1915 годзе падзякаваць Ірыне Паскевіч у Гомель прыехаў сам цар Мікалай II.

Праз тры дні пасля ўсталявання ў Гомелі ў лістападзе 1917-га савецкай улады княгіня Паскевіч адлісала ўсю сваю маёмасць дзяржаве і назаўжды пакінула свой палац. Першы час Ірына Іванаўна жыла пры лячэбніцы, якую сама ж і стварыла. Пакой для княгіні выдзеліў абучаны ёю доктар Брук. Потым улады далі ёй маленькую кватэрку непадалёк ад палаца, а апошні перадалі піянерам і краязнаўчаму музею. Жыла княгіня Паскевіч разам са сваёй былой служанкай. Да самага канца заставаўся пры былой гаспадыні і стары дварэцкі Далгоў. Пайшла з жыцця княгіня Паскевіч 14 красавіка 1925-га, пражыўшы амаль дзевяност гадоў...

**Ірына МАСЛЯЊЫНА,
Мікалай БАГАДЗЯЖ**

Пласцінка для Нэмэна

Фотаплёнка з гісторыяй

Фотакарэспандэнт Аляксандр Дзмітрыеў, чые здымкі з'яўляюцца ў "К", прысутнічаў у лістападзе 1976-га на рэпетыцыях і адным з канцэртаў Чэслава Нэмэна ў Мінску. Акрамя таго, што ён зрабіў серыю цікавых здымкаў нашага земляка, ураджэнца вёскі Старыя Васілішкі, што на Шчучыншчыне, Аляксандр Фёдаравіч займаў пласцінку з аўтографам Нэмэна.

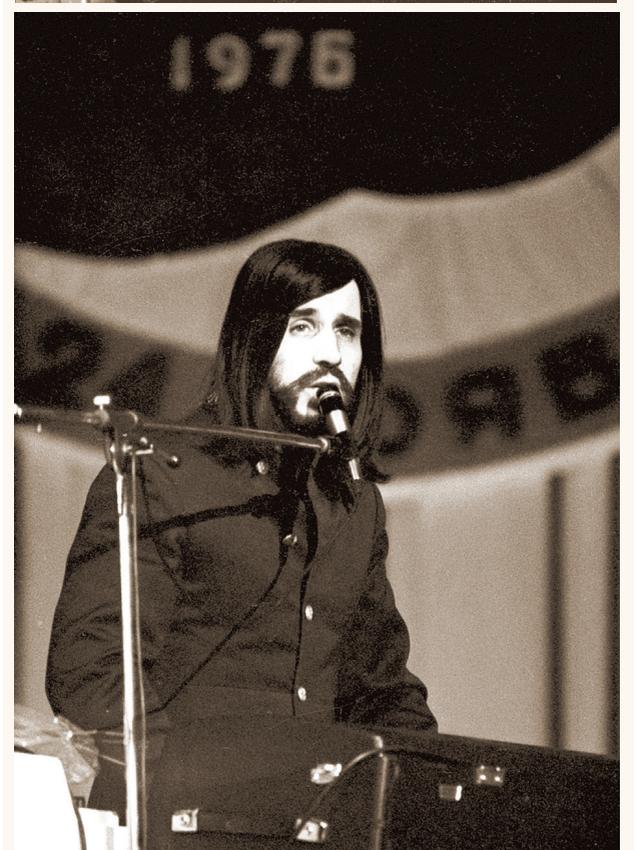
— Пад час дзённай рэпетыцыі пачуў, як Нэмэн казаў камусьці, што нядаўна выйшаў дыск Давіда Тухманова "Па хвалі маёй памяці" і ён вельмі хацеў бы яго пачуць. А я з Масквы за колькі дзён да гэтага прывёз менавіта гэты альбом. Вярнуўшыся здымаць канцэрт, я прэзентаваў яму пласцінку, а Чэслаў Нэмэн, у адказ, падарыў свой апошні альбом з аўтографам...

Таксама Аляксандр Дзмітрыеў папрысутнічаў і за кулісамі пад час інтэрв'ю з музыкантам, дзе ўдалося зрабіць некалькі вельмі ўдалых партрэтаў Нэмэна. Наогул, як згадвае візаві, музы-

ка польскага артыста зрабіла ў той час на яго моцнае ўражанне сваёй непадобнасцю на ўсё, што даводзілася чуць раней: "Яна была нават не незвычайная, а — іншая, складаная, тая, што прымушала задумвацца".

Частку кадраў з той фотаплёнкі рэдакцыя "Культуры", з дазволу Аляксандра Фёдаравіча, перадала ў Клуб-музей земляка ў Старых Васілішках. Прапануем і нашым чытачам вярнуцца пасродкам здымкаў Аляксандра Дзмітрыева ў 1976-ы, каб адчуць дух таго часу і нэмэнаўскаю артыстычнаю абаяльнасцю.

C.T.

Калектыў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы выказвае глыбокія спачуванні навуковаму супрацоўніку Саламевіч Кацярыне Аляксандраўне ў сувязі з напаткаўшым яе вялікім горам — смерцю маці.

Рэдакцыя газеты "Культура" выказвае шчырыя і глыбокія спачуванні арт-куратару Зміцеру Юркевічу ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю маці.

С. Сорын. Аўтапартрэт.

Падойгу бываю ў ЗША, дзе таксама быў, як кажуць, нарашват у багатых заказчыкаў ды галерэйшчыкаў. У час Вялікай Айчыннай вайны Сорын востра перажываў лёс Радзімы і, падобна да Сяргея Рахманінава, выдаткоўваў вялікія грашовыя сродкі ў дапамогу Савецкаму Саюзу. Захаваўся ліст з адпаведнай падзякай, падпісаны Андрэем Грамыкам. Ёсць і лісты Сорыну ад І.Гробра і П.Канчалюскага, у якіх выказвалася ўдзячнасць за пасылкі з ЗША ў Маскву фарбаў ды іншых мастацкіх матэрыялаў у дар савецкім мастакам. Дарэ-

сям'і, рускіх прынцэс ды вялікіх князёў, знатных грузінскіх князёўнаў ды амерыканскіх мільянераў? І чаму такія розныя, часам процілеглыя, водгукі мастацкіх крытыкаў ды наогул прыхільнікаў жывапісу на конт якасці партрэтаў з-пад яго пэндзля?

Для аб'ектыўнасці агульнай карціны ў гэтым плане прывяду некалькі меркаванняў вядомых у свеце людзей, у шчырасці якіх я не сумняваюся. І няхай кожны выказа сваю ўласную думку і прыме бок ці то прыхільнікаў творчасці Сорына, ці то яго праціўнікаў.

Што і казаць, Сорын у сваіх партрэтах дамагаўся дакладнага, каліграфічнага падабенства. Пры гэтым ён заўсёды знаходзіў такое кампазіцыйнае рашэнне, якое дазваляла яму прадставіць мадэль у найбольш выгадным святле і ракурсе, — гэтыя якасці, дзе ўражання зграбнасці і лёгкасці, несумненна, адпавядалі патрабаванням заказчыка. Я думаю, што Сорын — адзін з нямногіх майстроў "рускага замежжа", які, нароўні з землякамі Шагалам, Бакстам, Цадкіным, дамогся ў эміграцыі вялікага прызнання, славы і

ча Сорына ў сучасным мастацкім свеце Еўропы такое. Усе выстаўкі ганяюцца за яго апошнімі рэчамі. Самыя вядомыя жанчыны Англіі і Амерыкі абавязкова жадаюць мець сорынскі партрэт, музеі шукаюць ягоныя карціны. Буйныя карцінныя гандляры адзін перад адным стараюцца атрымаць даходнага мастака ў сваю крамку, — словам, Сорын у модзе, Сорын у цане, Сорын мог бы быць задаволены і спачываць на лаўрах, падобна да большасці яго папярэднікаў, але яго шчасце ў тым,

24 мая ў час работы летняй школы журналістыкі Інстытута журналістыкі БДУ ў рамках VIII Беларускага Міжнароднага медыяфоруму "Партнёрства ў імя будучыні: гісторыка-культурная спадчына як фактар аднаўлення" я ў якасці эксперта форуму раскажаў яго ўдзельнікам, а таксама студэнтам пра нашу газету "Культура". І асабліва падкрэсліў рубрыку "Вяртанне імёнаў", што вяду вось ужо чацвёрты год. Адна студэнтка задала пытанне: маўляў, навошта "вяртаць" імёны тых дзеячаў культуры, якія, хаця і нарадзіліся тут, на нашай зямлі, але потым, на сваёй "другой радзіме", ніколі, па сутнасці, не ўспаміналі Бацькаўшчыну, і тым самым не прынеслі ёй у сваім мастацтве ніякай карысці. Канешне ж, былі і такія "ізгоі". Хаця хто ведае, што там рабілася ў іхніх душах, калі яны заставаліся ў адзіноце, сам-насам са сваімі думкамі далёка ад матчынай зямлі...

Так ці інакш, па гэтай вострай праблеме разгарэлася цэлая дыскусія, у якой прынялі ўдзел выдатныя журналісты і навукоўцы розных краін. У выніку, практычна ўсе падтрымалі мой тэзіс: трэба вяртаць імёны і такіх творцаў, якія з розных прычын страцілі глебу сваіх продкаў, сваіх бацькоў. Як ні круці, карані іх характараў, гуканне ментальнасці, першыя сляды мастакоўскіх здольнасцей назаўсёды засталіся ад той запаветнай зямлі, што іх нарадзіла. Канешне, манкурты сустракаліся заўсёды і зараз сустракаюцца, але хіба можна меркаваць па іх прыкладах пра культуру той або іншай нацыі?

Зараз жа я раскажу пра мастака, нашага земляка, складаны лёс якога прама не ўпісваецца ў беларускую выяўленчую культуру, урэшце, як і ў рускі, французскі, амерыканскі "фармат". Аднак радзіма яго — найстаражытнейшы беларускі горад Полацк, дзе ён пражыў першыя чатырнаццаць гадоў свайго жыцця. І не думаю, што ён ніколі не ўспамінаў вуліцы ды завулкі сваіх продкаў, хаця, магчыма, ягонае дзяцінства, як і ў Хаіма Суціна, не было бясхмарным. Менавіта ў гэтым узросце, у Полацку, у юнака праявіліся незвычайныя здольнасці і любоў да рысавання. Але, як бы там ні было, дзяцінства, пагадзіцеся, — гэта маральны фундамент усяго будучага жыцця чалавека. Ці не так?

Гаворка пойдзе пра Савелія Сорына, духоўнага паслядоўніка Энгра і негаспадарнага вучня Кірыяка Кастандзі ды Ільі Рэпіна, — выдатнага партрэтчыка 1-й паловы ХХ стагоддзя і эмігранта "першай хвалі", які 8 мая 1920-га з Ялты, з дапамогай Зіновія Пешкава, эмігрыраваў на параходзе "Souirah" у Марсель і потым на доўга пасяліўся ў Парыжы. Менавіта ў "культурнай сталіцы свету" ён стаў адным з самых паспяхоўных ды папулярных жывапісцаў-эмігрантаў.

"La Belle Ligne Сорына пастаіць за сябе..."

Як полацкі юнак узышоў на Алімп мастацтва

С. Сорын. "Тамара Карсавіна ў балете "Сільфіды", 1910 г.

чы, апошнім жаданнем жывапісца, незадоўга да смерці, было перадаць свае творы ў калекцыі музеяў СССР. Так здарылася, што менавіта сёлета, 4 лютага, споўнілася 125 гадоў з дня яго нараджэння, а 22 лістапада будзе 60 гадоў з дня смерці мастака. Такім чынам, гэты матэрыял, дарэчы, першы ў Беларусі, — таксама нейкі маленькі ўклад у гэтыя "круглыя" лічбы 75-гадовай біяграфіі нашага земляка.

Што гэта быў за творца? У чым яго "разыначка"? Як ён маляваў свае вялікія партрэты, якія даводзіў алоўкам і акварэллю? Чаму так ахвотна яму ў розныя гады пазіравалі такія знакамітасці, як Ф.Шаляпін, М.Горкі, Г.Ахматава, Т.Карсавіна, В.Спясіўцава, Дж.Баланчын, Г.Паўлава, М.Фокін, Н.Тэфі, Э.Дуэ, С.Судзечкін, Л.Мясін, А.Лур'е, Л.Шастоў, Л.Гіш, А.Бенуа, не кажучы пра членаў брытанскай каралеўскай

У любым выпадку, партрэтнае мастацтва жывапісца, асабіста для мяне (у прынцыпе, гэта не зусім "мой" мастак) цікавае ўжо таму, што ён быў сучаснікам многіх выдатных людзей, якія прадстаўлялі сусветную культуру, меў зносіны з імі і адлюстравваў іх на сваіх палотнах. Канешне ж, парадны партрэт стаў галоўнай сферай дзейнасці Сорына, які імкнуўся ў сваёй творчасці дэклараваць адраджэнне тэхнікі малюнка старых майстроў. Ён "прыдумаў" уласную змяшаную тэхніку, у якой злучаны практычна ўсе графічныя ды жывапісныя матэрыялы: алей, акварэль, пастэль, вугаль, графітны аловак, соус, лак. У партрэтах, створаных ім, безумоўна, — выразны прысмак салоннай прыгожасці і фатаграфічнага ілюзіянізму — рысы, якія і сёння ў пераважнай частцы сусветнага грамадства, у тым ліку нашага, карыстаюцца найбольшым поспехам.

фінансавага дабрабыту. Як гэта ўсё адбывалася, пачынаючы з першых крокаў творчага жыцця полацкага юнака, будзе расказана ніжэй.

А пакуль — пра аб'яцаныя вышэй водгукі. Паважаны мной мастацкі крытык Сяргей Макоўскі пісаў у часопісе "Жар-Птица", № 8 за 1922 год: "...Сорын, прытрымліваючыся класічных прыкладаў, жадае паўнаты формы, г. зн., формы вельмі выразнай і, разам з тым, гарманічна завершанай. Яго дакладныя малюнкi алоўкам, ледзь кранутыя акварэллю, — красамоўнае сведчанне той прафесійнай добрасумленнасці, з якой ён дабіваецца гэтай паўнаты, складаны вынік кампазіцыйных пошукаў і тэхнічных перамог... Пераймальнікам, нават міжвольным, кагосьці з ранейшых майстроў яго нельга назваць ніяк. Усё, што здаецца несучасным альбо "не сваім" у партрэтах пэндзля Сорына, цалкам умяшчаецца ў паняцце пераемнасці, г. зн. свядомых запазычанняў, творча пераўтвараных... Можна вызначыць пераемную сувязь сорынскіх партрэтаў з Сомавым і Сяровым. Але Сорын "больш ідэалістычны", чым яго рускія продкі (тыпу Лявіцкага, Рокатава, Баравікоўскага. — **Б.К.**) ды ягоныя бліжэйшыя папярэднікі... Ён не востры (хаця ў сваіх фігурных пабудовах і карыстаецца часам жарсткаватымі вугламі тканін) — любіць закругліць формы ды вытанчана выгнуць лінію. Рукі яго прыгажунь атрымалі "ў спадчыну ад Ван-Дэйка" грацыёзнае бяссілле сваіх вытанчаных суставаў. Але глыбока несправядліва было б ахарактарызаваць "грацыёзным бяссіллем" увесь рысуначны стыль гэтага таленавітага Майстра, як спрабуюць нейкія знаўцы. У тым адраджэнні класічных дасканаласцей, што мроіцца зараз побач з дасягненнямі ўсіх прызнаных ды непрызнаных творцаў, La Belle Ligne (цудоўная лінія) Сорына <...> безумоўна, пастаіць за сябе, які б ні быў ён далёкі ад дасканаласці. Бо дасканалыя — толькі богі..."

Мне здаецца, што словы Энгра "La ligne c'est tout" ("Лінія — гэта ўсё") сапраўды могуць быць эпіграфам да ўсёй жывапіснай і графічнай спадчыны "неаакадэміста" і "элітнага мастака" Савелія Сорына. Ігар Грабар, будучы акадэмік жывапісу і гісторык мастацтва, у 1924 годзе пісаў: "...Становіш-

С. Сорын. Партрэт Г.Ахматавай. 1913 г.

што ён незадаволены і працягвае шукаць. Ён ведае, што ў яго рэчах усё яшчэ шмат банальнай ды таннай прыгожасці. Сорын — вельмі ўпарты і можа яшчэ раскрыцца ў нечаканым кірунку..."

У 1913-м Сорын нарысаваў з натуры партрэт Ганны Ахматавай — першы ў яе біяграфіі, не лічычы некалькіх партрэтных накідаўню, якія за два гады да таго зрабіў у Парыжы ейны сябра і палюбоўнік Модзі — Амадэа Мадзільяні. Класічна-знакаміты партрэт Ахматавай пэндзля Н.Альтмана з'явіцца пазней. Дык вось, маладая і вельмі натуральная паэтка засталася незадаволеная сорынскім партрэтам і назвала яго "малюнкам для цукерачнай каробкі".

Вось тут Ганна Андрэеўна памылілася! Я бачыў амаль усе ейныя партрэты, якія пісалі і рысавалі К.Пятроў-Водкін і М.Сар'ян, Г.Вярэйскі і М.Тырса, К.Елісееў і З.Серабракова, Ю.Аненкаў і Л.Бруні, А.Асьмёркін і А.Лісоўская, Н.Коган (тая самая супрэматыстка, вучаніца К.Малевіча) і В.Дэла-Вос Кардоўская. Павінен сказаць, што партрэт пэндзля Сорына (як і Н.Альтмана) — адзін з лепшых у выяўленчых скрыжалеях Ахматавай. Чаму ж яна мела такую непрыязнасць да партрэта Сорына? Хутчэй за ўсё, гэта была ацэнка не столькі работы мастака, колькі ўласнай творчай няўдачы на ніве стварэння самавобраза, хаця і выказаная ў такой завуліраванай форме. А мо паэтка проста не задаваліў дакументальна дакладны партрэт, які быў, на яе погляд, пазбаўлены паэтычнай звышзадачы?..

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
■ Стасіс Красаўскас (1929 — 1977 гг.) (графічныя творы мастака Літвы).
■ "Партрэты ўладароў і магнатаў Вялікага Княства Літоўскага" (з музеяў Львова і Луцка).
■ "Стуцкія паясы" (са збору Львоўскага музея).
■ Выстаўка "Подыж Сусвету", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння В.Цвіркі.
■ Выстаўка В.Славука "Начны візіт".
■ Выстаўка Д.Раманюка "Беларусь сінявокая".
■ Выстаўка В.Малышчыца "Беларусь: у абдымку зорак".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянныя экспазіцыі.
■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕЙ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".

"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

- "Водбіскі ваеннай славы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.".
■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
■ "Камунальная кватэра" (з фондаў музея).
■ "Гістарычная мазаіка" (выстаўка васковых фігур).
■ "Скарбы Беларусі".
Дом-музей Із'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Выстаўка "Аўтограф. Твой след у гісторыі".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянныя экспазіцыі.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).
■ "Фарфоравая феерыя".
■ "Вялікае мастацтва рукамі маленькіх людзей".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

- Экспазіцыя ў нясвіжскай Ратушы "Гарадское самакіраванне Нясвіжа XVIII — 1-й паловы XIX стст.".
■ Выстаўка аўтарскіх лялек Алены Ражко (Палацавы ансамбль, Малая выставачная зала).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
Выстаўкі:
■ Інтэрактыўная гульня

"Таямніцы дома Песняра" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Выстаўка "Чалавек з крылатай фантазіяй", прысвечаная 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Маўра (з фондаў музея і асабістага архіва нашчадкаў пісьменніка).
■ Выстаўка "Якуб Колас і дзеці", прысвечаная Міжнароднаму дню абароны дзяцей.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянныя экспазіцыі "Шляхі" з праглядам ролика ў 3D-фармаце.
■ Выстаўка "Славацкія сустрэчы Янкі Купалы".

"Партызанскі лагер". "Айчыне служым!". "Чэхаславацкія воінскія часткі ў СССР".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ Міжнародная выстаўка мастацкіх галаграм "Галаграфія-2013. Гомель".
■ Арт-праект "Zabor" (агароджа цэнтральнага парку).
■ "Выбранае з Плацінавай калекцыі" (выстаўка чэшскага фотамастака Рабрта Ваню).
■ Выстаўка, прысвечаная гісторыі стварэння Гомельскага палаца, "Спасцігаючы палацавыя таямніцы".
■ "Вясновы баль — чароўнае імгненне!.." (з фондаў Нацыянальнага

(цокаль паўднёвай галерэі).

- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Конны партрэт генерал-фельдмаршала І.Ф. Паскевіча (1874 г.)" (выстаўка адной карціны з калекцыі Д.Асташонка).
■ "Радкі, імёны, лёсы" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў).
■ "Класікі беларускага мастацтва" (выставачна-адукацыйны праект).
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі:
■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўка "Фарбы велікоднай радасці".
■ Выстаўка творчых работ гродзенскіх мастакоў
■ "Для чаго патрэбны коткі?.. Коткі патрэбны для дабрыні".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянныя ваенна-гістарычныя экспазіцыі.
■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка "Імя ім — Герой".
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крывіналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Пастаянныя экспазіцыі "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

- Выстаўкі:
■ Мастацкая выстаўка "Праект".
■ Персанальная выстаўка Зоі Луцэвіч.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Рэспубліканская выстаўка сучаснай індывідуальнай творчасці студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі "Арт-акадэмія. Сіні. Сугучнасць мар".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ! НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА II ПАЎГОДДЗЕ 2013 г. Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.
Выстаўкі:
■ "Сусвет папяровага аркуша" (арыгамі).

гістарычнага музея РБ і музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля).
■ Старажытнаруская дружная культура ў археалагічных артэфектах "З кап'я ўскормленыя".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея

Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

- Экспазіцыі:
■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
■ Прагулкі па старым Гомелі.
■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.
Выстаўкі:
■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 2 — "Баядэрка" Л.Мінкуса.
■ 3, 4 — "Турандот" Дж.Пучыні.
■ 5, 7 — "Тамар" М.Балакірава.
"Шахразара" М.Рымскага-Корсакава.
■ 6 — "Травіята" Дж.Вердзі.
Вечар аднаактовых опер у Камернай зале
■ 7 — "Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта.
"Спачатку музыка, потым словы" А.Сальеры.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

- г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 227 60 81.
■ 2, 6 — "Паўлінка" Я.Купалы.
■ 3 — "Вячэра з прыдуркам" Ф.Вэбэра.

■ 4 — "Офіс" І.Лаўзунд.
■ 5 — "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча.
На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск"
■ 4 — "Востраў Сахалін" А.Чэхава.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ 1 — "Cheesecake factory" (канцэртная праграма).
■ 3 — "Нязваны гоць" С.Бартохавай.
■ 4 — "Купала. Кругі раю" С.Навуменка.
■ 5 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрасова.
■ 6 — "Ліфт" Ю.Чарняўскай.
■ 7 — "Раскіданае гняздо" Я.Купалы.
■ 8 — "Адамавы жарты" С.Навуменка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

- г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ 2 — "Граф Люксембург" Ф.Легара.
■ 3 — "Аднойчы ў Чыкага" Дж.Стайна, Г.Мілера і інш.
■ 4 — "Паяцы" Р.Леанкавалла.
■ 6 — "Шаўкунок" П. Чайкоўскага.
■ 7 — "Баль у Соф'і Гальшанскай у музеі пад адкрытым небам" (канцэрт у Беларускай дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту).

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

- г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 1 — "Воўк і раз, два, тры..." Н.Мацяш.
■ 2, 4 — "Тук-тук! Хто там?" Л.Ралчава.
■ 5 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
■ 6 — "Дапытлівы слонік" Р.Кіплінга.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Выстаўка: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН. Спецкарэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Надзея ПЯКАРСКАЯ. Загадчык аддзела фоталітографіі — Юрый ІВАНОЎ Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23
Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
Рэкламны адзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2013. Індэксы 63875, 638752
Наклад 7 126
31.05.2013 у 18.30
Замова 2346
Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная). Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

QR-код:

